

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PRIMÁRNÍ PEDAGOGIKY

UPLATNĚNÍ REGIONÁLNÍCH ZVLÁŠTNOSTÍ PŘI TVORBĚ PROGRAMU V MATEŘSKÉ ŠKOLE

ZÁVĚREČNÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí závěrečné práce:
Paedr. Soňa Koťátková

Zpracovala:
Vendula Kapustová

2005

Katedra primární pedagogiky
UK PedF Praha

Souhlasím, aby moje diplomová /bakalářská/ práce byla přístupna interním uživatelům /studentům, vyučujícím/ UK v Praze – PedF k vnitřní potřebě – studijní, výukové, výzkumné, informační.

..... Datum Jméno zpracovatele DP Podpis
----------------	--------------------------------	-----------------

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, ze kterých jsem při práci čerpala, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Ve Velkých Losinách dne 2005-10-31

Vendula Kapustová

Poděkování:

Dovoluji si poděkovat vedoucí mé závěrečné bakalářské práce PaedDr. Soně Kotátkové za odborné vedení, cenné rady a připomínky k mé práci.

Dále bych chtěla poděkovat všem, kteří mi věnovali čas a informace a svou odbornou pomocí se podíleli na zpracování této závěrečné bakalářské práce.

Klíčová slova

Dítě předškolního věku

Předškolní výchova a vzdělávání

Alternativní mateřská škola

Projekt a projektová metoda

Projekt v mateřské škole

Regionální zvláštnosti

Pedagogická reflexe

Resumé

Tato práce má za úkol ověřit, zda je možné připravit projekt zaměřený na regionální zvláštnosti pro děti předškolního věku. Cílem práce je rozšířit dětem povědomí o historii a památkách obce, ve které žijí.

Summary

This final bachelor work is called to verify if it's possible to prepare a project aimed at regional specialities for pre-school children. Intention of this work is spread awareness about history and relics for children about region where they live.

Obsah

Úvod.....	6
1. Dítě a období ranného dětství	7
1.1 Charakteristika dítěte předškolního věku.....	7
2. Předškolní výchova a vzdělávání.....	9
2.1 Význam mateřské školy pro rozvoj dítěte	10
2.2 Cíle a úkoly mateřské školy	12
2.3 Alternativní programy vzdělávání v předškolních zařízeních	13
2.3.1 Program „Začít spolu“	14
3. Využití projektu a projektové metody v mateřské škole.....	16
3.1 Historie vzniku projektové metody	16
3.2 Co je to projektová metoda?.....	16
3.3 Význam a hlavní kroky projektu	17
3.4 Přednosti a úskalí projektů.....	18
3.5 Možnost využití projektů v mateřské škole.....	18
4. Specifika regionálních zvláštností při tvorbě projektu	19
4.1 Představení regionu Velkolosinsko	19
4.2 Historie, památky a zajímavosti obce	20
5. Realizace projektu „S čarodějkou po Velkých Losinách“	25
5.1 Cíle a hypotézy	25
5.2 Metody	25
5.3 Analýza mateřské školy a dětské skupiny	27
5.4 Základní informace o projektu „S čarodějkou po Velkých Losinách“	29
5.5 „S čarodějkou po Velkých Losinách“	30
6. Závěr a shrnutí.....	50
7. Literatura.....	52

Seznam příloh

Úvod

Tématem mé závěrečné bakalářské práce jsou regionální zvláštnosti a jejich využití při tvorbě projektu v mateřské škole. Proč jsem si vybrala právě toto téma?

Myslím si, že každé místo na Zemi má nějakou svou zvláštnost či zajímavost. Ať se již jedná o historické velkoměsto, přírodní park nebo malou zapadlou vísku.

Velké Losiny, obec, ve které žiji, kterou mám velmi ráda a jejíž regionální zvláštnosti jsem využila ve své práci, nejsou ani velkoměsto, ale ani zapadlá víska. Je to lázeňská obec, která nejen svým obyvatelům, ale také návštěvníkům nabízí mnoho historických, přírodních i kulturních zajímavostí.

Zaujal mě také problém vytvoření projektu, který by se týkal regionálních zvláštností. Domnívám se, že vytvoření projektu je dobrá cesta, jak s regionem seznámit širší veřejnost. A hlavně, jak jeho zvláštnosti dostat do podvědomí místních obyvatel, v případě mé práce těch nejmenších.

Zajímalo mě, jestli lze historické, kulturní a přírodní aspekty obce přizpůsobit tak, aby se z nich dal vytvořit projekt určený dětem předškolního věku.

Právě dětem tohoto věku je věnována teoretická část práce. Čtenář zde najde popis psychického i fyzického rozvoje dítěte, dočte se zde také o současné předškolní výchově a vzdělávání i s některými alternativními prvky. Dále jsou zde uvedeny informace o projektech a projektové metodě.

První oddíl praktické části je věnován obci a jejím zajímavostem. Dále se již práce věnuje vlastnímu projektu.

Cílem a snahou bylo vytvořit projekt, který by pro děti byl zajímavý, seznámil je a přiblížil jim místo, kde prožijí ne snad většinu svého života, ale určitě jeho nejvýznamnější část.

Doufám, že i díky tomuto projektu si do svého života odnesly nejen poznatky, ale i lásku ke kraji svého dětství.

1. Dítě a období raného dětství

„Jak strašný by byl svět, kdyby se nerodily děti
přinášející sebou možnosti dokonalosti a nápravy.“

J. Ruskin

První roky mají pro život dítěte velký význam. Většinu toho, co dítě v tomto věku prožije a přijme, je trvalé. Ranné zkušenosti se v jeho životě zhodnotí a najdou své uplatnění.

Ranné dětství zahrnuje období novorozence, kojence, batolete a předškolního věku, to znamená dítě od narození do věku 6. let, respektive do jeho vstupu do školy.

Období raného dětství je považováno za jedno z nejdůležitějších v lidském životě.

V tomto období mimo jiné zaznamenáváme nejvýraznější vývojové skoky, další potom v období dospívání.

O. Čačka (1994) říká: „Od narození po vstup do školy prodělává dítě intenzivní duševní vývoj, který tvoří základ jeho pozdějších projevů v oblasti poznávání, prožívání i chování. Kromě uspokojování základních biologických potřeb zajišťujících zdraví organismu, je třeba pro optimální psychický vývoj zabezpečit i nasycení základních psychických potřeb. Člověk totiž není jen organismus, ale především osobnost...“

1.1 Charakteristika dítěte předškolního věku

Většina autorů (Čačka, 1994; Krejčíková, 1986; Langmeier, 1983; aj.) uvádí, že předškolní věk je poslední fází raného dětství. Toto období je z raného dětství nejdelším, trvá od 3 do 6 let a můžeme jej z hlediska rozvoje dětské osobnosti označit jako období nejvýznamnější. Během těchto tří let se zdokonalují všechny tělesné i duševní procesy a normálně vyvíjející se dítě je schopno vstupu do školy.

Oproti období předchozím se v tomto období zpomaluje tělesný růst, ale i nadále dítě roste velmi rychle, také na váze dítě přibývá méně.

Motorický vývoj

Vývoj motoriky můžeme označit jako stálé zdokonalování, zlepšenou pohybovou koordinaci, větší hbitost a eleganci pohybů, motorika se stává se automatickou. Pohybové dovednosti se uplatňují v různých (pro dítě podstatných) činnostech, jako je např. hra či sebeobsluha. Pohybová aktivita je základní potřebou pro děti tohoto věku. Zdokonaluje se

běhání, skákání, zdolávání překážek. Dítě lépe ovládá motoriku celého těla, což se projevuje např. při jízdě na koloběžce, v nácviku bruslení, lyžování, jízdě na kole apod.

Dosažená úroveň pohybového vývoje se ukazuje v sebeobsluze. Dítě se během tohoto období naučí samostatně jíst, svlékat a oblékat, obouvat, zavazovat tkaničky apod.

Rozvoj jemné motoriky se projeví zejména v manipulačních a konstruktivních hrách. Dítě dovede chytat a házet míč, zacházet s tužkou a nůžkami.

Pro další vývoj dítěte má velký význam rozvoj manuální zručnosti a senzomotorické koordinace.

V tomto období se kolem čtvrtého roku výrazně vyhraňuje lateralita jedné ruky. Preference jedné ruky znamená, že dítě koná určité činnosti touto rukou lépe a rychleji než rukou druhou. Dominantní ruka se uplatňuje zejména v činnostech složitějších a náročnějších na koordinaci. Tato preference se projevuje nejen u rukou, ale také u dolních končetin a párových smyslových orgánů (uší, očí).

Kognitivní vývoj

V psychické sféře se diferencuje a vyhraňuje určité sebepojetí, zakládají se také vlastnosti dětské osobnosti, dítě získává zkušenosti a navazuje nové sociální kontakty. S vývojem sebevědomí, sebepoznání a diferenciací vlastních projevů se rozvíjí i citový aspekt vývoje vlastní osobnosti, který ale souvisí s převládajícím egocentrickým chápáním světa. Sebehodnocení bývá ovlivněné hodnocením dospělých osob. Dítě nachází nové vztahy a zkušenosti a osvojuje si nové sociální role odpovídající jeho postavení v různých sociálních skupinách (např. v mateřské škole, zájmovém kroužku atp.).

V předškolním období se poznávací procesy rozvíjejí velmi rychle. Vnímání převládá synkretické. Čačka (1994) uvádí, že dítě sice vnímá z celků stále více detailů, ale ještě stále nevyčleňuje podstatné části předmětů, nerozezná základní vztahy mezi nimi. Vnímá především nápadné předměty, které upoutaly jeho pozornost, a které mají vzhah k činnosti. Pro vnímání je typické, že vjemy jsou ovládnány egocentričností a jsou subjektivně zbarvené. Je také spojeno s aktivní činností a experimentováním.

Dítě začíná vnímat čas a prostor – své zážitky určuje s větší přesností v čase.

Zrak, sluch, hmat - Tříleté dítě vnímá čtyři základní barvy, od čtvrtého horku se je učí přesněji rozlišovat a pojmenovat. Sluchově je dítě schopné analyzovat zvuky různých

zdrojů. Významným zdrojem zážitků je neustále hmat, díky jemuž dovede nejen rozlišit vlastnosti předmětu, ale také je pojmenovat.

Vývoj pozornosti a paměti – Úmyslná pozornost je ještě velmi nestálá, bez pokynů dospělých není možná. K rozvoji úmyslné pozornosti doporučuje Čačka (1994) kolektivní hry s přesnými pravidly, plnění jednoduchých pracovních úkolů a posléze učení.

Paměť – S rozvojem pozornosti roste také schopnost bezděčného (spontánního) zapamatování. Úmyslné pamatování a následně záměrné vybavování představ je z počátku vázáno pouze na zájmy dítěte. V tomto věku převládá názorná (smyslová) paměť. Paměť je mechanická, opírá se o vnější náhodné znaky, je konkrétní (dítě si lépe zapamatuje konkrétní události) a je krátkodobá.

Myšlení – Převládá myšlení situační, tzn. myšlení spojené těsně s činností, kterou dítě právě koná. Konkrétnost myšlení dítěti nebrání v řešení poznávacích úkolů. Od tří let děti kladou otázku „Proč?“ – již v tomto věku se u dětí rozvíjí příčinné myšlení.

Řeč – Čačka (1994) uvádí, že ve třech letech má dítě osvojeno 800 – 1000 slov. Mezi pátým a šestým rokem dochází k obrovskému nárůstu slovní zásoby – dítě má ve své zásobě 2000 – 3000 slov. (Někteří autoři /Fontana, D. Portál 1997/ uvádí více než dvojnásobek, názor není jednotný).

Fantazie a představivost – V předškolním věku je fantazie velmi živá, dítě má přirozený sklon k personifikaci. Představivost obohacuje rozvoj vnímání, vybavování představ je plynulejší. Intenzivně se vyvíjejí fantazijní představy, vznikají dětské konfabulace – smyšlenky. Představivost se uplatňuje v námětových hrách, ale i v reálných životních situacích. Dítě si pomocí fantazijních představ vysvětluje realitu. Jeho představy jsou někdy tak živé, že je dítě často neodlišuje od vjemů, ale považuje je za realitu.

2. Předškolní výchova a vzdělávání

„Výchova je v pedagogickém pojetí považována za záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti... Vzdělávání se obecně v pedagogické teorii chápe jako proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů aj., typicky realizovaný prostřednictvím školního vyučování.“

(Průcha, 2000)

„Koncepce předškolního vzdělávání je založena na týchž zásadách, jako ostatní obory a úrovně vzdělávání a řídí se s nimi společnými cíli: orientuje se k tomu, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získávalo tak předpoklady pro své celoživotní vzdělávání, umožňující mu se snáze a spolehlivěji uplatnit ve společnosti znalostí.

Předškolní vzdělávání je institucionálně zajišťováno mateřskými školami (včetně mateřských škol s upraveným vzdělávacím programem), popř. je realizováno v přípravných třídách základních škol. Mateřská škola je legislativně zakotvena v rámci vzdělávací soustavy jako druh školy. V procesu vzdělávání i v jeho organizaci se proto řídí obdobnými pravidly jako školy ostatní.

Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti (sedmi) let. Přednostně jsou přijímány děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky.

Mateřská škola se organizačně dělí na třídy. Do tříd je možno zařazovat děti stejného či různého věku a vytvářet třídy věkově homogenní či věkově heterogenní. Stejně tak je možno do tříd běžných mateřských škol zařazovat děti se speciálními vzdělávacími potřebami a vytvářet třídy integrované.“

(http://www.msmt.cz/files/htm/MJRVPPVdoVestnikupokorekture1.htm#_Toc88130546)

Podle Jeřábkové (1993) je předškolní vzdělávání mnohoznačný pojem, nejčastěji je jím však míněna výchova v mateřské škole.

Pojmem předškolní výchova Jeřábková označuje:

- celkový výchovný proces v rodině i mimo ni od narození dítěte až do počátku jeho školní docházky;
- instituční formu výchovy a vzdělávání v mateřské škole, která doplňuje, rozšiřuje a podporuje výchovu v rodině;
- cílevědomé podporování rozvoje a vzdělávání dítěte v posledním roce jeho docházky do mateřské školy;
- speciální příprava dítěte na školu;...

2.1 Význam mateřské školy pro rozvoj dítěte

Jeřábková (1993) uvádí, že mateřská škola je výchovně vzdělávací zařízení, do kterého dítě přichází, aby si rozšířilo dosavadní a získalo nové důležité poznatky, dovednosti a zkušenosti potřebné ke svému tělesnému, duševnímu, mravnímu a sociálnímu rozvoji. Má své

vlastní výchovně vzdělávací poslání, které je nezávislé na rodině. Je včleněna do školské výchovně vzdělávací soustavy jako její první článek.

Podle Rámcového programu pro předškolní vzdělávání (2000) je záměrem předškolního vzdělávání dovést dítě k tomu, aby získalo jeho věku přiměřenou psychickou, fyzickou i sociální samostatnost a základy důležitých kompetencí pro jeho další rozvoj a učení, pro život a vzdělávání.

Specifika vzdělávání poskytované MŠ vyplývají především z rozvíjejících se struktur dítěte předškolního věku a jeho specifických potřeb. Předškolní vzdělávání se přizpůsobuje vývojovým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny.

(RVP PV 2004)

Podle různých zdrojů je posledních letech velmi aktuální otázka: Jsou mateřské školy v dnešní době opravdu tak nutné? Poukazuje se mj. na vysoké finanční výdaje spojené s provozem a údržbou a na vysokou nerentabilitu. Nezřídka se zdůrazňuje, že dnešní společnost má primární zájem na výchově v rodině, a že matky zůstávají s dětmi déle na mateřské dovolené.

Avšak důvodů hovořících pro nezbytnost mateřských škol je mnoho. Dětem např. dává příležitost komunikovat s jinými dětmi, možnost vzájemně se s nimi měřit, řešit konflikty, učit se ve hrách vyhrávat i snášet prohru, řídit se určitými pravidly, cvičit se v toleranci a ohleduplnosti atp. Poskytuje dětem pomoc při přechodu z intimní skupiny rodiny do širší společnosti.

Podle Jeřábkové (1993) je mateřská škola institucí, která má blízko k rodině, neboť přispívá k započaté výchově a vzdělání dítěte. Představuje pedagogicky bohaté prostředí, které přispívá k rozšiřování dětských zkušeností. Je místem komunikace a spolupráce, kde se děti vzájemně stýkají a rozvíjejí, místem společného pobytu a her, místem, ve kterém děti mnohdy poprvé získávají kamarády a poprvé se dostávají do skupiny sobě rovných, s nimiž tvoří společenství. Otvírá dětem nová pole pro jejich jednání a chování a pomáhá jim získat sebejistotu a důvěru v sebe samé v mnohostranných kontaktech s dětmi i dospělými.

Mateřská škola zprostředkovává dětem prožitky potřebné k utváření celé jejich sociální osobnosti a otvírá jim možnosti poznání, které přispívají k rozvoji všestranně rozvinuté osobnosti. Hra je zde chápána jako nejdůležitější dětská spontánní činnost a je chápána také jako prostředek poznání a sebevzdělání dítěte.

Jedním z úkolů mateřské školy je připravit dítě na vstup do školy, což spočívá v rozvoji připravenosti učit se, zvědavosti a sociální otevřenosti.

2.2 Cíle a úkoly mateřské školy

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2004) uvádí jako nejdůležitější tyto cíle a záměry:

1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání;
2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost;
3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí.

Záměrem předškolního vzdělávání je umožnit dítěti získat přiměřenou fyzickou, psychickou a sociální samostatnost a základy kompetencí důležitých pro další rozvoj a učení, pro život a vzdělávání dítěte.

Hlavní cíle předškolního vzdělávání spočívají v rozvíjení dítěte a jeho schopnosti učení, osvojení si základů hodnot, na nichž je založena naše společnost, získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí.

Dalším cílem mateřské školy je co nejtěsnější kontakt s rodiči, pomáhat všem dětem k samostatnosti a osobní aktivitě, podporovat je v radosti z poznání, rozvíjet emocionální a tvořivé síly a přihlížet k individuálním nadáním a schopnostem.

Hlavním prostředkem rozvoje a kultivace předškolního dítěte je obsah předškolního vzdělávání. Podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (2004) je obsah předškolního vzdělávání stanoven tak, aby respektoval věk, předpoklady a zkušenosti dětí. Jednotlivé oblasti vzdělávání jsou rozlišeny na základě vztahů, které si dítě postupně vytváří k sobě samému, k druhým lidem i k okolnímu světu.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vymezil pět interakčních oblastí:

- biologická – Dítě a jeho tělo,
- psychologická – Dítě a jeho psychika,
- interpersonální – Dítě a ten druhý,
- sociálně-kulturní – Dítě a společnost,
- enviromentální – Dítě a svět.

Tyto oblasti vzdělávání jsou propojeny, vzájemně se ovlivňují a vytvářejí společně fungující celek.

2.3 Alternativní programy vzdělávání v předškolních zařízení

Podle Valenty (1993) definují slovníky alternativu jako heslo takto:

- Alternativa – z lat. alter – jeden ze dvou;
- Alternativa jest případ volby mezi dvěma věcmi nebo okolnostmi stojícími k sobě v poměru protikladu: buďto – anebo, přičemž však něco třetího docela jest vyloučeno. (Ottův slovník naučný);
- Alternativa – možnost volby mezi dvoma případy; možnost výberu. (Slovník cudzích slov);
- Alternativa - nutnost výběru mezi dvěma ne několika vzájemně se vylučujícími možnostmi. (Filozofický slovník) .

Valenta (1993) dále uvádí že alternativní pedagogikou se rozumí soubor takových koncepcí a přístupů, filozofických náhledů a názorů, výukových a výchovných cílů a obsahů, pedagogických metod a prostředků, které nejsou obvyklé pro školský systém určitého státu.

Průcha (2001) v Pedagogickém slovníku představuje alternativní školu takto: „Obecný termín pokrývající všechny druhy škol (soukromé i státní, veřejné), které mají jeden podstatný rys: odlišují se od hlavního proudu standardních (běžných, normálních) škol u škol určité vzdělávací soustavy. Odlišnost může spočívat ve specifických obsahů vzdělávání, organizace a metod výuky, hodnocení vzdělávacích výsledků žáků aj. Pojem alternativní škola nelze tedy vztahovat pouze k soukromým školám, resp. k typu zřizovatele školy, protože nestandardní mohou být i některé školy státní.“

Jůva (1995) uvádí, že české alternativní školy mají podobné kořeny jako západní země v místních národních i velkých světových celospolečenských a pedagogických systémech (J. A. Komenský, humanismus, J. J. Rousseau, J. H. Pestalozzi, L. N. Tolstoj, 2. pol. 19. stol., hnutí nových škol, reformní a pokusné školy 20. a 30. let minulého století a v dalších proudech let 60. – 80.). Jejich vývoj byl však přerušen nejen válečnými událostmi, ale i poválečným vývojem od roku 1948 až do roku 1989. Základem dnešních alternativních snah je období reformní a pokusné školy, ale i širší současné světové trendy a vědecké poznatky v oblasti pedagogiky a psychologie.

Zdroje alternativních programů jsou nejen z domácího prostředí, ale inspirace přichází i ze zahraničí. Vytvářejí se více či méně originální systémy, z nichž každý má své protagonisty, zásady i cíl působení.

Hlavní myšlenky alternativních škol jsou:

- pozitivní myšlení v přístupu k lidem, práci a povinnostem, okolí i přírodě;
- respektování osobnosti žáka, přehodnocení vztahů a vyloučení pocitů nadřazenosti učitele;
- škola je tu pro děti a ne naopak;
- přístup ke kázni, která vychází z pracovního zaujetí dětí;
- přístup k samostatné práci dětí, k činnosti, aktivitě;
- důraz na společenskou výchovu ve smyslu sociální zdatnosti, slovním projevu, atd.;
- pochopení významu nejen motivace, ale i pochvaly a kladného hodnocení;
- změna pohledu na hodnocení;
- spojení školy s okolním prostředím, spolupráce s rodiči a místními institucemi.

Nejznámější alternativní školy u nás jsou školy waldorfské, montessoriovské, daltonské. Další alternativní programy, které se v posledních deseti letech rozšiřují v našem mateřském školství jsou např. Zdravá mateřská škola a program Začít spolu.

2.3.1 Program „Začít spolu“

Na webových stránkách <http://www.incar.cz/m/> se uvádí, že program Začít spolu se začal vytvářet v devadesátých letech 20. stol. ve Spojených státech amerických a prošel rozsáhlou úpravou pro středoevropské porevoluční poměry. Do České republiky se program poprvé dostal díky pražské nadaci Open Society Fund jako vzdělávací program pro mateřské školy. Program byl nejprve experimentálně (1994) a poté řádně (1997) povolen ministerstvem školství.

Webové stránky <http://www.rvp.cz/clanek/38/130> uvádí, že tento program přinesl do českých škol mj. integrované učení, herní tematická centra dovedností a znalostí, toleranci k odlišnostem i nový přístup k dítěti, které není podřízeným, ale rovnocenným partnerem. Současně se klade větší důraz na odpovědnost. Smyslem je, aby každé dítě dostalo šanci na základě svých možností a schopností, nikoli však bezbřehou volnost.

Charakteristika programu (podle <http://www.zspetriny.cz/programy.htm>)

Program je alternativní vzdělávací program s důrazem na individuální přístup k dítěti a na partnerství školy, rodiny a komunity v oblasti výchovy a vzdělávání. Filosofie programu vychází z Popperovy filosofie otevřené společnosti, vede k demokratickému myšlení a

jednání děti i dospělé. Program se opírá o takové pojetí počátečního vzdělávání, které vytváří základy a motivaci pro celoživotní vzdělávání.

Každá česká škola program realizuje podle svých představ, podmínek a možností. Všechny školy však mají základní principy, které tento program charakterizují. Charakteristika, kterou zde uvádím, je podle stránek www.incar.cz/m/:

1. Prvním principem je důsledně individuální přístup ke každému dítěti. Učitelé se snaží prostřednictvím pozorování dítěte jeho individuální tempo rozpoznat. Samo dítě je při tom samozřejmě velmi aktivní, dostává prostor k tomu, aby si mnohé (témata projektů, metody práce, své tempo) určovalo samo a za své rozhodnutí neslo také odpovědnost. Důsledně individuální přístup umožňuje, aby do tříd programu byli zařazováni i žáci se specifickými potřebami vzdělání.
2. Druhým principem je integrované učení hrou a činnostmi. Děti se učí tématicky. Na určitou dobu (týden, měsíc, ...) si společně s učitelem děti určí téma, k němuž se potom vztahují veškeré činnosti. Propojením všech předmětů k jednomu tématu se dítě učí chápat svět v jeho souvislostech. Jednotlivé činnosti nejsou vybírány nahodile, ale směřují k vědomostem a dovednostem, které by děti měly získat v daném ročníku podle závazných osnov.
3. Třetím principem je rozdělení tříd do tzv. center aktivit. Znamená to, že učebny jsou rozděleny do několika center (např. matematiky, čtení, ateliéru, dílny, ...). Děti si při začátku své činnosti volí centrum, kde potom v určitém dni plní úkoly zadané učitelem. Celý proces vyučování je organizován tak, aby děti prošly postupně všemi centry. Učitel jim při jejich práci pomáhá a zároveň má možnost jejich důkladného pozorování.
4. Čtvrtým principem programu je úzká spolupráce s rodiči. Rodiče jsou zvaní přímo do vyučování, kde se mohou do práce aktivně zapojit.

3. Využití projektu a projektové metody v mateřské škole

3.1 Historie vzniku projektové metody

Podle J. Valenty (1993) bylo a stále je vytýkáno tradičnímu školství především omezování svobody žáků a jeho aktivit, nerespektování zájmů dítěte, podávání učiva v oddělených škatulkách, které často nejsou funkční pro orientaci dítěte v životě.

Právě tyto body (ale také mnoho dalších) nejvíce „podpořily“ vznik projektové metody.

Webové stránky www.otevrene-vyucovani.cz/ov/projekty/projekty.htm (2005), jejichž řešitelem je p. Vladimír Václavík, uvádí, že principy projektové metody, které vycházejí ze zásad pedagogického progresivismu, byly formulované v USA již koncem 19. století (John Dewey). Myšlenková východiska, směřující k projektové metodě, můžeme nalézt u všech velkých pedagogů (např. J. A. Komenský a jeho Schola ludus, J. H. Pestalozzi). V meziválečném Československu měla projektová metoda významné místo v reformátorsky orientovaných školách. V současnosti se u nás projektová metoda stále více rozšiřuje.

3.2 Co je to projektová metoda?

A co vlastně znamená slovo „projekt“? Jeho význam je odvozen z latinského slova proicio (hodit, vrhnout vpřed, napřáhnout, ...). Obecně je „projekt“ vnímán jako dlouhodobější plánovaná činnost, která přináší předem očekávané změny.

Pedagogický slovník (2001, str.184) se v souvislosti s termínem „projekt“ zmiňuje o projektové metodě. Pod tímto heslem najdeme vysvětlení: „Vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním. Je odvozena z pragmatiky pedagogiky a principu instrumentalismu, rozvíjené J. Deweyem, W. Kilpatrickem aj. V USA a dalších zemích jedna z nejvýznamnějších metod podporujících motivaci žáků a kooperativní učení. Projekty mohou mít formu integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného či slovesného produktu.“

Podle webových stránek Otevřeného vyučování (2005) je „projektová metoda významnou alternativou k tradičnímu pojetí výuky. Její podstatou je předložení určitého úkolu, který má komplexnější charakter a který děti musí řešit.“

J. Valenta (1993) uvádí, co podstatného projektová metoda navozuje:

- intelektovou (teoretickou) i praktickou promyšlenou a organizovanou cílenou učební činnost;
- tato činnost vyhovuje potřebám a zájmům žáků (děti) i pedagogickému rozhodnutí učitele;
- je koncentrovaná kolem určité základní ideje;
- je prakticky zaměřená a směřuje k upotřebitelnosti v životě;
- přináší změny v celku osobnosti žáka (dítěte) cestou osobní zkušenosti;
- za tuto činnost žák (dítě) přejímá odpovědnost.

Výsledkem projektu pak zpravidla bývá určitý výtvar - produkt, který žáci postupně vytvářejí. Zadání úkolu, který směřuje k řešení projektu, vzbuzuje zájem o získávání poznatků i dovedností. Motivace vyplývá z potřeby vyřešit úkoly, učení je v této situaci velice intenzivní. (www.otevrene-vyucovani.cz/ov/projekty/projekty.htm)

3.3 Význam a hlavní kroky projektu

Nádvorníková a Kupcová (<http://www.rvp.cz/clanek/38/130>, 2004; podle Kubínové) uvádějí dva základní významy pedagogického projektu:

- projekt je proces plánování učiva, jehož výsledkem je plán činnosti (např. v písemné podobě);
- projekt je činnost, tzn. vlastní realizace projektu.

Významnou součástí projektu je průběžné vyhodnocování výsledků které mohou provádět děti, pedagog, rodiče či další účastníci.

W. H. Killpatrick (Valenta 1993) vymezil čtyři hlavní kroky při tvorbě projektu

- **záměr;**
- **plán;**
- **provedení;**
- **hodnocení.**

Nádvorníková a Kupcová (<http://www.rvp.cz/clanek/38/130>, 2004) projekt rozdělily do více základních etap (které v konečném porovnání Killpatrickovy kroky pouze rozvíjí):

- **Analýza situace** - jaký je současný stav v dětském kolektivu;

- **Formulace záměru projektu** - stanovení základních otázek, na které budou děti a pedagog hledat odpověď;
- **Plán projektu** - kdo, kdy a jak bude plán realizovat, kdo bude požádán o spolupráci na projektu;
- **Struktura obsahových celků a témat**, popř. kritéria pro průběžné hodnocení.
- **Vlastní realizace a její průběžné vyhodnocování** - plán určité nabídky vzájemně propojených činností a příležitostí, navazujících na sebe v určité posloupnosti;
- **Vyhodnocení celého projektu** - jak se podařilo naplnit záměr projektu, jak projekt přispěl k rozvoji dětí.

3.4 Přednosti a úskalí projektů

(Dle J. Valenty, 1993)

Přednostmi projektů jsou motivační síla, blízká logika životní reality a přirozenosti, zaměstnávání a formování celé osobnosti, umožňování kvalitativní diferenciaci a individualizace ve vyučování, učení spolupráce, diskuze a formulace názorů, řešení problémů, tvoření a podněcování intuice a fantazie, hledání informací. Má také mravní dimenzi – vnitřní kázeň, odpovědnost, toleranci, etiku vedoucího a vedeného.

Projekty nemají pouze přednosti, ale také určitá úskalí, např. celý projekt musí být promyšleně organizován a řízen, pedagog musí odhadnout míru volnosti a odpovědnosti dětí, musí odhadnout míru využití projektů ve výuce, „sladit“ jejich obsah s výukou, atd.

3.5 Možnost využití projektů v mateřské škole

„Současné poznatky vývojové psychologie a předškolní pedagogiky ukazují, že velmi efektivní formou pro předškolní vzdělávání je pedagogická práce založená na integrovaných tematických blocích nebo pedagogických projektech.“

(Nádvorníková a Kupcová, <http://www.rvp.cz/clanek/38/130>, 2004)

V mateřských školách projekty vytvářejí samotné učitelky. Na nich záleží, jak připraví výchovně vzdělávací proces. Při plánu a vytváření projektu může využít spolupráci dětí, rodičů i dalších osob, které se mohou také podílet na průběžném vyhodnocování.

Tato aktivita dodává činnostem smysl a důležitost a pomáhá dětem naučit se přemýšlet o věcech a hodnotit je. Předškolní děti jsou tak hravou formou připraveny na hledání souvislostí a využívání svých zkušeností a poznatků.

(Nádvorníková a Kupcová, <http://www.rvp.cz/clanek/38/130>, 2004)

Projekty, které jsou připravené pro mateřské školy, umožňují dětem rozvoj v nejrůznějších oblastech. Zlepšují spolupráci s ostatními dětmi, zvyšují sebevědomí a komunikativnost.

Projekt by měl umožnit různorodé uplatnění všech, jejich individuálních schopností, dovedností a zkušeností. Měl by také přinést změny v osobnosti dítěte – učit jej odpovědnosti a samostatnosti. Měl by také komplexněji připravit dítě na školu.

(Fountain, S., 1994)

4. Specifika regionálních zvláštností při tvorbě projektu

Region, který jsem si vybrala pro svůj projekt a který je jeho výchozím bodem, se nachází na severní Moravě v Olomouckém kraji v okrese Šumperk. Je jím obec Velké Losiny a její okolí.

Obec má význam nejen regionální, ale také celorepublikový a brzy snad také evropský či dokonce světový. Jedna z velkolosinských památek, papírna s ruční výrobou papíru, má reálnou šanci dostat se na seznam světového kulturního dědictví UNESCO.

Velké Losiny bohužel nejsou bohaté na lidové zvyky a obyčeje. Podle knihy vydané k výročí 650 let od první doložené písemné zmínky o nich (Velké Losiny, 2001) to je nejspíše důsledkem toho, že obec od svého založení byla převážně německá. Po druhé světové válce a po odsunu německých občanů se sem začali stěhovat novousedlíci nejen ze všech koutů Moravy (převážně z Hané, Valašska a Slovácka) a Čech, ale dokonce i Polska, Rakouska, Rumunska či Sýrie.

4.1 Představení regionu Velkolosinsko

Vlastivěda šumperského okresu (Melzer, Schulz, 1993) a publikace Velké Losiny (2001) představují Velké Losiny jako podhorskou lázeňskou obec ležící asi 10 km severovýchodně od města Šumperka v podhůří Hrubého Jeseníku v údolí řeky Desné. Střední

nadmořská výška obce je 411 m. Velké Losiny se rozprostírají podél potoka Losinky, levého přítoku řeky Desné. Přírodní hranice obce je na východě tvořena řekou Desnou, na jihu Černým potokem, na západě Lázeňským vrchem (659m) a Chlumem (616m) a na severu je údolí uzavřeno Jelením skokem (852m).

Podle geomorfologického členění ČR jsou Velké Losiny součástí Jesenické oblasti, celku Hanušovická vrchovina. Území podél toku Losiny patří k podcelku Šumperská kotlina, okolní kopce spadají do podcelku Branenská vrchovina, okrsku Kopřivenská vrchovina.

Podnebí ve velkých Losinách je na rozhraní mezi převážně oceánským a převážně kontinentálním.

Mezi skvosty flory velkolosinského okolí patří divoké orchideje, které nejčastěji nacházíme na okrajích lesů a na loukách. Fauna je stejně pestrá jak je rozmanitá krajina v okolí obce a její složení je podobné jako v podhůří jiných oblastí České republiky nebo celé střední Evropy. Velké Losiny se však mohou pochlubit jednou zvláštností z oblasti fauny. Je jí mihule ukrajinská, patřící do třídy kruhoústých, nadtřídy bezčelistnatců, což je samostatná skupina obratlovců nepatřící mezi ryby. Mihule je starobylou skupinou živočichů, připomínající malé úhoře, známou již od konce prvohor. Je řazena mezi kriticky ohrožené a zákonem chráněné druhy České republiky. Na severní Moravě byla mihule ukrajinská poprvé nalezena v roce 1969, a to v jediné lokalitě celé České republiky: v potoce Račinka v areálu lázní ve Velkých Losinách. V roce 1994 byl výskyt tohoto tvora potvrzen, byly však nalezeny pouze její larvy. Výskyt tohoto nesmírně vzácného pozoruhodného živočicha ve Velkých Losinách je významný z celoevropského hlediska.

Součástí Velkých Losin jsou obce Bukovice, Maršíkov, Žárová a osada Ludvíkov. V samotných Velkých Losinách žilo k 3. 12. 2003 2457 obyvatel, počet obyvatel s přilehlými obcemi byl ke stejnému datu 2874.

4.2 Historie, památky a zajímavosti obce

Obec Ullersdorf, česky zvanou Losiny, založili němečtí osadníci ve 19. století v podhůří Hrubého Jeseníku podél říčky zvané Lustbach (Losinka). Vesnice je v nejstarších pramenech jmenována latinským názvem Ulrici villa, Oldřichova ves. Jde o latinský překlad původního německého jména Ullersdorf. Nové vesnice dostávaly často svá jména po lidech, kteří je založili, můžeme se proto domnívat, že lokátorem pověřeným založením vesnice byl Ulrich, česky Oldřich. Český název obce vznikl později z počeštěného jména říčky, na níž vesnice ležela a která svými vodami napájela příkop losinské tvrze. Od 18. století je obec jmenována

také Gross Ullersdorf (Velké Losiny) na rozdíl od nedalekých Nových Losin. Tento tvar se stal nakonec úředním názvem obce.

Spolu s Maršíkovem a později vzniklou Novou Vsí (dnešní Žárovou) tvořily Losiny až do 16. století nejsevernější část šumperského panství.

Jméno vesnice se v pramenech vyskytuje poprvé v souvislosti s přípravnými kroky založení nového litomyšlského biskupství v letech 1350 – 1351. Tehdy byla losinská fara spolu s dalšími kostely šumperského děkanátu přičleněna k nově vzniklé litomyšlské diecézi.

Od svého založení sdílely Losiny osud s ostatními vesnicemi v rámci šumperského panství. Vládu českých králů a současně i moravských markrabat nad šumperským panstvím vytřídala v nepokojných dobách po vymření Přemyslovců řada správců a zástavních držitelů z řad šlechty. Od počátku 15. století se v držení panství střídali různí šlechtici, z nichž nejvýznamnější byl rod Žerotínů, vládoucí od roku 1494.

Do poloviny 16. století se Losiny nijak nelišily od ostatních vesnic panství. Změna nastala rozdělením šumperského dominia mezi syny Přemka (zemřel r. 1558) ze Žerotína, když severní část panství zdědil Jan. Ten přestavil bývalou losinskou tvrz v moderní renesanční šlechtické sídlo. Trvalý pobyt vrchnosti v Losinách měl vliv na život poddaných jak v samotné vesnici, tak i v okolních blízkých obcích. Obec byla největší vesnicí losinského panství po celou dobu jeho trvání.

Za vlády Jana ze Žerotína se objevují první zmínky o dvou významných institucích v obci. Jsou jimi lázně, tehdy nazývané „teplíce“, a také losinská papírna. První známý papír s filigránem této výroby nesoucí erb žerotínské vrchnosti je datován do roku 1596.

Po smrti Jana ze Žerotína se vlády nad panství ujal jeho syn Jan Jetřich. Po porážce českých stavů roku 1620 zůstal i se svým bratem Přemkem až do své smrti protestantem. Díky tomuto dostal pro svá panství ochranný list od svého souvěrce, švédského vojevůdce Torstensonova, při obsazení severní Moravy švédskými vojsky a ochránil obyvatele Losin a dalších obcí od násilí a plnění a od ubytování švédských vojáků.

Roku 1652 převzal panství po bezdětném Janu Jetřichovi syn jeho bratra Přemek, který konvertoval ke katolické víře. Od té doby byli losinští farníci luterského vyznání označováni jako zatvrzelí kacíři.

Po smrti Přemka ze Žerotína za poručnické vlády Angeliky Sybily hraběnky Gallové (1673 – 1685) se stalo losinské panství svědkem tragických procesů s údajnými čarodějnicemi. Soudní tribunál včele s Františkem Jindřichem Bobligem zasedal na zámku. V plamenech hranic tu skončilo přes třicet obětí, mnozí z nich pocházeli přímo z Losin.

Nejvýznamnější obětí těchto procesů byl šumperský farář a děkan Kryštof Alois Lautner. Hruzné procesy skončily až po třinácti letech v roce 1692.

Nedlouho po čarodějnických procesech (1714 – 1715) postihla Losiny jedna z nejničivějších morových ran.

Roku 1802 prodal poslední Žerotín na Losinách Ludvík Antonín losinské panství Karlovi knížeti z Lichtenštejnu. Tím ztratily Losiny postavení sídelní obce vrchnosti.

V říjnu 1938 bylo severomoravské pohraničí připojeno k nacistickému Německu a obyvatelé Velkých Losin se stali německými občany. Zde začala pro obyvatele Velkých Losin nejtragičtější kapitola v dějinách obce poznamenaná jmény padlých na frontách a zakončená odsunem po skončené válce, většina losinských obyvatel byla německé národnosti. Celkově bylo odsunuto 2015 osob, v Losinách zůstalo pouze 25 Němců. Již v létě 1945 začali přicházet první zájemci o přiděly, nejvíce českých novoosídlenců přijelo do velkých Losin v průběhu roku 1946.

(Jeseníky – Šumpersko, 1995; Vlastivěda šumperského okresu, 1993; Velké Losiny, 2001)

Památky obce Velké Losiny

Jak již bylo řečeno v úvodu této kapitoly, obec Velké Losiny není bohatá na lidové zvyky, tradice a obyčeje. O to bohatší je však na historii a historické památky, z nichž nejvýznamnější jsou renesanční zámek, papírna s ruční výrobou papíru a termální lázně.

V této kapitole se zmíním pouze o těchto památkách, které jsem si vybrala jako témata pro zapracování do projektu.

Zámek

Renesanční zámek leží na jižním okraji obce. Zámecký komplex tvoří renesanční trojkřídlový areál s charakteristickými trojpodlažními arkádami. Na něj navazují tři barokní křídla s dvojpodlažními arkádami a se dvěma přístavbami, tzv. empírovým domem. Dominantou zámku je osmiboká šestipodlažní věž se zámeckými hodinami.

Zámek vznikl přestavbou gotické tvrze přibližně kolem roku 1650 na popud Jana mladšího ze Žerotína. Práce byly dokončeny zřejmě roku 1589.

V letech 1678 – 1692, v době čarodějnických procesů, zasedal v zámku inkviziční tribunál v čele s Jindřichem Obligem z Edelšladtu.

Od roku 1802 byl losinský zámek majetkem knížete Karla z Lichtenštejna. Posledním majitelem losinského zámku s velkostatkem byl až do roku 1945 princ Alois z Lichtenštejna, jehož zásluhou byla odkryta a renovována sgrafita na venkovní fasádě zámku. Poté se zámek i s přilehlým parkem stal majetkem československého státu.

V roce 1995 byla do Projektu zachrany architektonického dědictví zařazena generální oprava zámecké fasády, která v několika fázích probíhá dodnes.

Zámecký objekt, zejména jeho renesanční část, je jednou z nejlépe dochovaných renesančních staveb na Moravě.

Nadregionální význam zámku byl roku 1995 oceněn zařazením mezi národní kulturní památky ČR.

(Jeseníky – Šumpersko, 1995; Vlastivěda šumperského okresu, 1993; Velké Losiny, 2001)

Při vytváření projektu jsem uvažovala, které z aspektů týkajících se zámku bych měla použít.

Jako první mě napadla sgrafitová výzdoba zámku a uspořádání jeho budov. Neboť první, co návštěvníka zámku zaujme, jsou sgrafita na jeho venkovní fasádě, která se řadí k nejzachovalejším a nejkrásnějším v republice.

Jako další mě velmi zaujala pověst o Meluzíně. Meluzínu znají přece všichni, ale ví se že to byla „skutečná“ osoba a jaký byl její osud?

Dále mě napadlo, že bych mohla použít také jméno šlechtického rodu, který na dlouhá staletí ovlivnil život nejen ve Velkých Losinách, ale v celém regionu, rod Žerotínů.

Za zmínku by jistě stál také park obklopující zámek. Park je plný krásných a mnohdy vzácných stromů, uprostřed něj je rybníček, pro obyvatele i návštěvníky Losin známý tím, že k němu lidé chodí krmit kachny a labutě.

Ruční papírna

Původně dřevěné objekty papírenské manufaktury nechal Jan mladší ze Žerotína vybudovat v místech obilního mlýna kolem roku 1596. Z tohoto roku pochází také nejstarší nalezená průsvitka na rukopisu tržní smlouvy.

V letech následujících po čarodějnických procesech měnila papírna své vlastníky. Roku 1855 získal ruční papírnu i s přilehlými pozemky Anton Schmidt, jehož potomci manufakturu drželi až do konce druhé světové války. Roku 1949 byla losinská papírna zařazena do

komplexu Olšanských papíren, kde se v následujících letech snažila přivést tuto ojedinělou tradiční výrobu k novému rozkvětu.

V polovině 70. let 20. století prošla papírna postupnou rekonstrukcí. Roku 1987 završilo dokončení první etapy oprav otevření specializovaného Muzea papíru, kdy částečně reinstalované i nově vybudované muzejní expozice dějin papírenské výroby byly včetně stěžejních pracovišť výroby ručně čerpaných papírů zpřístupněny veřejnosti. Od roku 1979 je manufaktura památkově chráněna. V současné době se Velké Losiny spolu s ministerstvem kultury snaží o zapsání ruční papírny na seznam světového kulturního dědictví UNESCO.

(Jeseníky – Šumpersko, 1995; Vlastivěda šumperského okresu, 1993; Velké Losiny, 2001)

Přemýšlení nad tím, co bych mohla v projektu použít z historie a současnosti papírny, bylo velmi jednoduché a krátké – papír. Myslím si, že je to tak rozšířená věc, že její existenci lidé berou úplně samozřejmě. Chtěla bych proto, aby si děti uvědomily, že papír tak samozřejmá věc není. Podle mne by bylo dobré, kdyby si děti osahaly různé druhy papíru, aby tak lépe pochopily, na co se který druh papíru využívá a k jaké činnosti je vhodný. A také se domnívám, že by pro ně mohlo být zajímavé zkusit si vyrobit papír samy ze starých novin.

Lázně Velké Losiny

Přírodním léčebným zdrojem velkolosinských lázní je termální sirtá voda, která má svůj původ velkých hloubkách zemské kůry.

Léčebné účinky má zvýšená teplota vody a obsah aktivní síry při vnějším použití (ke koupelím) zvláště u nervových onemocnění a chorob pohybového ústrojí.

První známá zmínka o lázních je z roku 1562, kdy se o nich zmínil brněnský zemský lékař Tomáš Jordan ve své knize „O vodách hojitelných neb Teplicích moravských“.

Od 2. 2. 2004 jsou lázně Velké Losiny součástí finanční skupiny PPF. V současné době čítají pět hlavních budov, z toho čtyři léčebné pavilony.

Indikacemi pro léčbu dospělých jsou nemoci nervové, stavy po úrazech, zánětech, myopatie apod. Děti se léčí na respirační onemocnění (průduškové astma, alergie) a na onemocnění nervové soustavy a pohybového aparátu. Kromě toho se zde léčí revmatické choroby, artrózy, následky zlomenin a různé bolestivé stavy.

Také přemýšlení nad tím, co by bylo vhodné do projektu zakomponovat z oblasti lázeňství, bylo poměrně jednoduché. V losinských lázních se léčí pomocí vody, tedy použitým tématem bude voda.

Stejně jako papír je i voda brána příliš samozřejmě. A přitom bez ní by neexistoval žádný život. Byla bych ráda, kdyby si tuto myšlenku uvědomovaly už děti. Čím dříve si člověk uvědomí, co všechno nám voda dává, tím dříve se bude zajímat o její ochranu.

Nerada bych s dětmi ovšem mluvila pouze o ochraně vodních zdrojů, i když je to věc velmi aktuální. Chtěla bych děti dovést k poznání, že ne všechny druhy vod jsou stejné. Některé se nehodí k pití, jiné ke koupání a ne všechny vody jsou léčivé.

Doufám, že pomocí projektu se mi to alespoň trochu povedlo.

5. Realizace projektu „S čarodějkou po Velkých Losinách“

5.1 Cíle a hypotézy

Cíle:

1. Prostudovat prameny o obci a zvolit a vhodně upravit některé historické a umělecké hodnoty přiměřeně věku dětí předškolního věku.
2. Připravit, zrealizovat a zhodnotit projekt, který umožní hlubší poznání některých míst v obci.

Hypotézy:

1. Předpokládám, že děti v obci Velké Losiny nejsou dostatečně seznámeny s její historií, zvláštnostmi a výjimečnostmi.
2. Předpokládám, že projekt dětem přiblíží a prohloubí poznání o obci.
3. Předpokládám, že forma projektu bude dětmi příznivě přijata, vzbudí jejich zájem a bude i motivací pro spolupráci MŠ a rodiny.

5.2 Metody

K ověření svých hypotéz jsem využila některé z metod používaných v pedagogickém výzkumu. Průcha (2000) uvádí, že výzkum edukačních jevů a procesů má k dispozici tyto

hlavní metody: pozorování, dotazování, experiment, projektivní metody, evaluační metody, prognostické metody.

Z těchto metod jsem ve své práci použila tři – pozorování, dotazování a experiment.

Pozorování – podle Průchy (2000) je pozorování „královskou metodou přírodních a sociálních věd a také v pedagogice“. Vědecké pozorování musí vyhovovat určitým kritériím, být zejména plánované, systematické a objektivní.

Metoda pozorování má několik variant – nezúčastněné a strukturované pozorování (výzkumník do průběhu pozorovaných procesů nezasahuje a pozoruje především předem vymezené kategorie) a nestrukturované a případně i zúčastněné pozorování (výzkumník zapisuje průběh pozorování tak, jak probíhají a sám může být začleněn do činnosti pozorovaných osob).

Tato metoda je velmi náročná na přípravu, realizaci a zpracování.

Při své práci jsem používala zúčastněné pozorování a jeho výsledky jsou uvedeny ve zhodnocení každého dne.

Dotazování – podle Průchy (2000) je dotazování v současnosti „nejčastěji aplikovanou metodou v pedagogickém výzkumu“. Je to způsob shromažďování informací od dotazovaných subjektů na základě předkládaných otázek nebo výroků. V pedagogickém výzkumu se dotazování využívá nejčastěji ve formě dotazníku.

Obdobnou formou písemného dotazníku je ústní rozhovor. Rozlišujeme různé typy rozhovoru – standardizovaný (má jasně vymezené znění a pořadí otázek), nestandardizovaný (má volný průběh), polostandardizovaný (je „přechodem“ mezi standardizovaným a nestandardizovaným rozhovorem).

Při své práci jsem použila metodu rozhovoru. Rozhovor byl stěžejní částí celého projektu. Díky této metodě jsem navázala kontakt s učitelkami, dětmi i rodiči, získávala informace a také zpětnou vazbu na vykonávané činnosti.

Experiment - „V experimentálním výzkumu záměrně a plánovitě zasahujeme do zkoumaného dění, abychom je mohli lépe poznat.“

(Čáp, J.; Mareš, J.: Psychologie pro učitele. Portál, Praha 2001)

Experiment měl v mé práci ověřit výše uvedené hypotézy. Byl prováděn prostřednictvím činností dětí v jejich přirozeném prostředí podle vypracovaného projektu. Byl průběžně zhodnocován podle přijetí činností dětmi a volby vhodné metody.

5.3 Analýza mateřské školy a dětské skupiny

Projekt „S čarodějkou po Velkých Losinách“ se uskutečnil v jedné ze dvou velkolosinských mateřských škol, v MŠ Veverka. Jejím zřizovatelem je Obecní úřad Velké Losiny, provozovatelem Základní škola Velké Losiny, školka je její odloučené pracoviště.

Mateřská škola Veverka je typem školky s celodenní péčí se stanovenou kapacitou 52 dětí. Ve školním roce 2004/2005, kdy byl projekt uskutečněn, zde bylo zapsáno 36 dětí. Školka pracuje na principech programu „Začít spolu“ (viz kapitola 2.3 Alternativní programy vzdělávání v předškolních zařízeních) s prvky ekologické výchovy, kterou se školka zabývá již od roku 1994, a to z důvodu polohy „Veverky“ – školku obklopují lesy, parky, rybníky a v neposlední řadě hory.

O děti ve dvou heterogenních třídách se starají tři paní učitelky, včetně paní ředitelky.

Praktickou část práce jsem vykonávala ve třídě „Soviček“, kterou navštěvují děti předškolního věku. V době mého působení zde bylo zapsáno 21 dětí, denní průměr počtu dětí v mé skupině se pohyboval kolem 10.

Při rozhovoru s paní učitelkou mi byly poskytnuty základní údaje o skupině dětí i o jednotlivcích: většina dětí má odloženou školní docházku v důsledku sociální nezralosti; několika dětem činí potíže začlenění se do kolektivu; někteří chlapci projevují sklony ubližovat ostatním dětem; část dětí má problémy v oblasti jemné motoriky, zejména jim činí potíže úchop tužky, stříhání; téměř čtvrtina dětí pochází z neúplných rodin (či o ně rodiče nejeví „patriční“ zájem), jedno dítě je citově velmi deprivované, pravděpodobně v důsledku svědectví fyzického domácího násilí ze strany otce vůči matce.

Z vlastního pozorování se mi skupina jevila jako velmi živá a aktivní. V době mého působení se ve třídě neobjevili žádné závažnější konflikty.

Děti byly na mou návštěvu „připraveny“ a těšily se. Informace o násilnictví některých z nich se naštěstí nepotvrdila, děti většinou spolupracovaly ve vzájemném souladu.

Uvádím zde základní informace o jednotlivých dětech, se kterými jsem pracovala. Údaje v závorkách jsou informace získané od paní učitelky, údaje bez závorek jsou závěry mého pozorování.

Z etických důvodů byla jména dětí změněna

Radek – (6 let, odklad školní docházky; veselý, hlučný, sportuje – hraje fotbal, má rád stavebnice). Radek byl velmi živý, chvílemi neklidný, výklad však poslouchal pozorně, odpovídal na otázky. Nejraději měl pohybové hry a téměř vždy si vybral práci se stavebnicemi či kostkami.

Richard – (6 let, slabá paměť, slabá jemná motorika, odmítá stříhat, kreslit, neumí vyprávět. Je násilnický vůči ostatním dětem, ve skupině je vůdcem.). Richard byl taktéž velmi živý, i on však poslouchal pozorně a aktivně se zapojoval do rozhovorů. U žádné činnosti dlouho nevydržel, nekreslil ani nemaloval. Jeho násilnická a vůdčí osobnost se nijak neprojevila, i když byl největším „rošťákem“.

Dušan – (7 let, odklad školní docházky, špatná paměť i sociální úroveň, ubližuje ostatním. Má špatné sociální zázemí, „dítě ulice“.) Dušan se nijak neprojevoval, pokud byl ve skupině vůdčí typ (Radek, Richard, Aleš). Pokud byl však ve skupině s děvčaty (při práci v různých centrech si vybíral ta, ve kterých byla děvčata), ujal se „vůdcovství“ a děvčatům poroučel. Přivlastňoval si cizí výrobky, činnosti i úspěchy. Právě Dušan byl aktérem většiny konfliktů.

Irena – (6,5 roku, odklad školní docházky. Je zakřiknutá, stále nemocná, má horší sociální zázemí. Ráda kreslí, je šikovná. Konfliktní situace řeší žalováním dospělým). Irena na mě nepůsobila zakřiknutým dojmem. Po celou dobu byla aktivní jak v rozhovorech, tak v různých činnostech. V kolektivu dětí je oblíbená, ráda pomáhala ostatním. Byla velmi vděčná za každý projev zájmu a důvěry dospělých, neustále chtěla být se mnou v kontaktu.

Aleš – (6 let, dříve byl v kolektivu nejistý, dnes patří mezi „vůdce“. Je šikovný, rád pomáhá dětem i učitelkám. Oblíbenou činností je kreslení a stavění z kostek). Aleš byl velmi bezproblémový, nekonfliktní. Zapojoval se do rozhovorů i do činností. Pomáhal ostatním, do hry často přijímal jinde odmítnuté děti.

Marcela – (6 let, odklad školní docházky. Je bezproblémová, v dívčím kolektivu je vůdkyní. Problémy jí dělá jemná motorika, zejména stříhání.) Marcela byla aktivní v rozhovorech i v činnostech. Ráda kreslila a hrála divadlo.

Vojtěch – (6,5 roku, odklad školních docházky. Dříve velmi nerad chodil do školky, bál se p. učitelky. Špatně se sociálně začleňoval, samotářský, fixovaný na rodinu. Rád si staví z kostek.) Vojtěch byl zpočátku zakřiknutý, při rozhovoru odpovídal pouze na přímé dotazy.

Později se zapojoval aktivněji. Byl klidný, nekonfliktní, v kolektivu oblíbený. Měl rád pohybové hry a stavění kostek.

Jarmila – (5,5, odklad školní docházky. Dříve byla nevyrovnaná, stranila se kolektivu. Dnes se s radostí zapojuje do všech činností, v kolektivu dětí velmi oblíbená. Je „nevyhraná“.) Jarmila byla velmi šikovná a aktivní ve všech činnostech, bezproblémová. Z dětí mi připadala nejvíce zvědavá.

Jiří – (6 let, v kolektivu dětí neoblíbený, protože je napadá a bije. Rád si hraje se stavebnicemi). Jiří byl aktivní a snaživý. Za celou dobu projektu nevyvolal jediný konflikt, nijak nenapadl žádné dítě, i když jsem byla upozorněna učitelkami i dětmi, že ostatní často bije. Byl šikovný, klidný a zvědavý, v kolektivu častěji pracoval s děvčaty.

Ivana – (6 let, odklad školní docházky. Je nesoustředěná, nevydrží u jedné činnosti. Ráda kreslí a lepí.) Po celou dobu trvání projektu se Ivana téměř neodloučila od Marcely. Činnosti si vybírala podle ní, kromě dne, kdy Marcela chyběla. Hrála si pouze s těmi děvčaty, se kterými si hrála i Marcela.

Marek – (5 let, samotářský, velmi pečlivý). Marek se po celou dobu trvání projektu nijak výrazně neprojevoval. Při rozhovorech byl aktivní pouze v případě, že byl přímo dotázán. Vybíral si spíše klidové činnosti. Kolektivu se nestránil, ale většinou si hrál sám nebo pozoroval ostatní děti. Rád si „četl“ a poznával nové. Ale bez jakékoliv pomoci.

Ema – (5,5 roku, ve školce je teprve měsíc, je velmi zakřiknutá, byla svědkem domácího násilí. Je samotářská, roztěkaná, straní se kolektivu). Ema se téměř vůbec nezapojovala do rozhovoru. I na přímou otázku odpovídala velmi stroze. Stranila se dětí, hrála si sama, hračky každým okamžikem měnila. Velmi ji bavilo pouze skládání puzzle. Ke konci si se mnou povídala, však pouze v případě, že kolem nebyly ostatní děti. V tomto případě si odešla hrát.

5.4 Základní informace o projektu „S čarodějkou po Velkých Losinách“

Projekt „S čarodějkou po Velkých Losinách“ je zaměřen zejména na seznámení dětí předškolního věku s nejdůležitějšími historickými památkami a institucemi obce Velké Losiny.

Průvodcem celého projektu je loutka čarodějnice, protože čarodějnice je i jakýmsi neoficiálním symbolem obce. Loutka se bude „dívat“, jak děti pracují, a bude jim „zadávat“ úkoly. Po dobu trvání projektu bude loutka umístěna ve třídě.

Mateřskou školu „Veverka“ jsem si vybrala pro její umístění v pomyslném centru obce. Budova školy stojí blízko lázní a lázeňského parku, nedaleko se nachází ruční papírna. Díky blízkosti parků a rozlehlosti školní zahrady mají děti také blízko k přírodě.

K rozhodnutí pracovat s dětmi z „Veverky“ mi pomohlo také to, že při studiu jsem zde vykonávala praktické části seminárních prací, při kterých mi paní učitelky velmi vycházely vstříc.

Domnívám se, že také poloha MŠ a učitelské zázemí mi pomohly při realizaci projektu.

5.5 „S čarodějkou po Velkých Losinách“

Den 1.– téma „Seznámení“

Cíl dne: Seznámení se s dětmi a zjištění, co děti vědí o obci

Seznámení

- kruh s dětmi - představení se dětem, vysvětlení, proč jsem za nimi přišla (např. Učím se ve škole, abych mohla dělat paní učitelku, a dostala jsem domácí úkol. Pomůžete mi s ním? Atp.)
- děti se představí mě – rytmické vytleskávání jména („Jak se jmenuješ?“ „Jmenuji se ...“)

Hra

- „Najdi svého souseda“

Otázky

- zjišťování, co děti ví o obci:
 - Jak se naše obec jmenuje? Víš, v jakém kraji – regionu – se nachází? Jak se jmenují hory, které obklopují naši obec? Jaké město je blízko obce? Atp.
 - Co máme v Losinách zajímavého, co jinde nemají? Proč do Losin jezdí tolik cizích lidí? Co se jim tu tak líbí?

- Co se ti v Losinách líbí? A co se ti nelíbí?
- Kam bys vzal svého kamaráda?
- atd.

Úkol

Přes týden si budou děti vyrábět masky na závěrečný rej čarodějnic. Vyhlášení soutěže o nejkrásnější čarodějnici a čaroděje. Do soutěže se zapojí i rodiče.

Závěr

Vše, co děti vyrobí, bude vystaveno až do posledního dne projektu, kdy si výrobky mohou prohlédnout také rodiče.

Zhodnocení 1. dne

Počet dětí: 9

Pro děti jsem si přišla po obědě a krátkém odpočinku. Děti, kterých se projekt týkal, už byly připravené a těšily se na „novou paní učitelku“. Paní ředitelka mi pro projekt poskytla prázdnou třídu „Mravenečků“, do které jsem si děti odvedla.

S dětmi jsem si sedla do kroužku na koberec. Navzájem jsme se neznali, proto jsem se dětem představila a řekla jim, proč jsem přišla za nimi do školky: Dostala jsem ve škole domácí úkol, se kterým mi mohou pomoci jen ony. Poté se děti představovaly mně stylem hry na tělo. Já vytleskala otázku „Jak se jmenuješ“ a děti po slabikách vytleskaly své jméno. Poté jsme jméno vytleskali všichni společně.

Všechny děti se hry účastnily se zájmem. Většině z nich se bez problémů podařilo své jméno vytleskat, jen Radkovi a Markovi se to podařilo napotřetí, velké problémy s vytleskáním slabik měla Ema. Ale i jí se nakonec za podpory všech ostatních podařilo vytleskání zvládnout.

Abych si upevnila jména dětí, hráli jsme hru „Najdi svého souseda“. Všichni jsme se postavili do kroužku a chytli se za ruce. Každý se podíval, s kým se drží a své sousedy pojmenoval. Potom se kruh rozpustil, pustila jsem hudbu a tancovali jsme. Jakmile hudba přestala hrát, všichni se museli vrátit na svá místa a chytnout se toho kamaráda, kterého se držel před tancováním.

Tato hra děti velmi bavila, opakovali jsme ji několikrát, pokaždé s jinými sousedy. Hru jsme hráli celý den s malou obměnou - kdykoliv jsem řekla slovo „Soused!“, všichni museli všeho nechat a jít si stoupnout do kroužku. I toto děti zvládly bez problémů a byly neustále ve střehu. Hru pak chtěly hrát i v dalších dnech.

Po hře jsme si opět sedli do kroužku na zem. Má první otázka zněla: „Kdo si zapamatoval, proč jsem přišla za vámi do školky?“ Děti se navzájem překřikovaly se správnou odpovědí. Za „odměnu“ jsem jim představila maskota projektu – loutku čarodějky dobrodějky Berty. „Spolu s ní“ jsem dětem vysvětlila zadání úkolu: Mám zjistit, co vědí o vesnici, ve které žijí. Děti mě ujistily, že mi s úkolem pomohou. Než jsme si začali povídat o Losinách, ještě jsem dětem řekla, co nás čeká poslední den: rej čarodějnic. Úkolem na celý týden proto bude vyrobit si masku čarodějnice. Tu dětem pomohou vyrobit rodiče doma nebo paní učitelky v dopoledních činnostech.

Poté jsem si s dětmi začala povídat o Losinách. Všechny děti věděly, jak se jmenuje obec, ve které žijí (děti, které se účastnily projektu, pochází z Velkých Losin). Věděly, že hory, v nichž se obec nachází, se jmenují Jeseníky, a že nejbližší město je Šumperk.

Když jsem se ptala, proč k nám jezdí tolik cizích lidí, co tu máme zajímavého, děti se zamyslely. Přihlásila se Jarmila, která si vzpomněla, že v Losinách je zámek. Dál už děti vykřikovaly zámek a lázně. Na papírnu si nikdo nevzpomněl, musela jsem jim napovědět dalšími otázkami.

Ptala jsem se dětí, jestli se jim v Losinách líbí a kam by ony samy vzaly svého kamarády. Převážně odpovídaly, že kamaráda by vzaly do školky a k nim domů. Radek, malý vášnivý fotbalista, by svého kamaráda vzal i na nově opravené fotbalové hřiště. Dál se už děti rozpovídaly, většina z nich by ještě zašla na místní koupaliště, kde se dětem líbí teplá voda.

Později jsem si uvědomila, že mé otázky nebyly kladeny dobře. Děti zpočátku nerozuměly přesnému zadání otázky, to pochopily až po dalších, návodných otázkách. Pro příště jsem se snažila klást otázky lépe.

Děti neodpovídaly pouze na mnou kladené otázky. Chtěly si povídat o všem možném. Proto jsme si mezi povídáním o Losinách povídali také o různých zážitcích dětí. Obtížně se mi vracelo děti zpět k daným otázkám.

Když děti začaly být neklidné, zahrály jsme si další pohybovou hru – zlá čarodějnice se nudí, a tak proměňuje děti ve zvířátka a věci. I tato hra děti velmi zaujala, okamžitě se proměňovaly ve jmenovaná zvířata či sochy.

Po chvíli hry přišly do třídy malé děti, které hru hrály s námi, dokud paní učitelka neohlásila, že se podává svačina. Po svačině jsem dětem dala prostor pro volnou hru. Pouze jsem jim ještě prozradila, že to, o čem si budeme příští den povídat, je hádanka, kterou musí na začátku práce rozluštit. Bylo vidět, že se těší na další den.

Shrnutí:

Myslím si, že se první seznamovací den povedl. Zjistila jsem, že děti toho o své obci ví celkem dost, ačkoliv si v prvním okamžiku nevzpomněly na to nejvýznamnější, co v obci je. Po chvíli ovšem už správně vyjmenovávaly vše, co jsem od nich chtěla slyšet.

Téměř všechny děti se aktivně zapojovaly do všech činností, jen Ema odpovídala pouze na přímé dotazy. Her se však i ona účastnila s radostí.

Přínosem dnešního dne bylo pro mne seznámení se s dětmi a poznání jejich skupiny z vlastní zkušenosti, ne jen z pozorování a informací paní učitelky. Pro děti bylo přínosem připomenutí si jejich stávajících poznatků o obci. A také nové hry, které chtěly děti hrát i v dalších dnech.

Slabinou dne byly špatně kladené otázky a také roz dováděnost dětí (zvláště Radka a Richarda, kteří se předváděli) po pohybových hrách. Vždy mi chvíli trvalo, než se mi podařilo děti zcela zaujmout pro další činnost. V příštích dnech jsem se snažila povídání více prokládat pohybem či jinými zajímavými činnostmi.

Den 2. – téma „Zámek“

Cíl dne: Přiblížit dětem zámek a šlechtické rody

Hra

- Najdi svého souseda
- O čem si dnes budeme povídat? Po třídě jsou poschovávány části obrázků (podle počtu dětí), každé dítě si najde jednu část. Až každý bude mít část obrázku, složí se dohromady v jeden velký obrázek, na kterém bude to, o čem si budeme povídat. (Na každý den je připraven jiný obrázek – jiné téma).

Otázky a povídání

- Co je to zámek? V čem je zámek jiný než hrad? Kdo bydlel v zámcích? Bydlí tam dnes lidé dnes?
- Byli jste někdy na nějakém zámku nebo hradě?
- Je v Losinách nějaký zámek? Kde? Byli jste tam někdy? Líbí se vám?
- Atp.

Hra

- Zlatá brána otevřená

Šlechtické rody a erby – vysvětlení

- Kdo to byli šlechtici? (Lidé, kterým patřil hrad nebo zámek a jejich okolí i s vesnicemi, poli a lesy. Každá šlechtická rodina měla svůj znak – erb. Na něm bylo vyobrazeno to, co pro rod mělo nějaký význam.)
- Pomůcka – knížky s obrázky erbů.

Pověst o Meluzíně

- jedna z pověstí o losinském zámku (upravená pro děti)

Hra

- Obdoba hry na honěnou – ledový vítr honí děti, kterého se dotkne, to zmrzne.

Činnosti

- rozdělení činností do sektorů:
 - manipulační: maketa zámku (pomocí krabiček, barev, lepidla, papírů);
 - ateliér: vytvoření si erbu školky;
 - puzzle: skládání obrázku zámku;
 - dramatické: loutková pohádka „O Meluzíně“ ;
 - kostky: stavba zámku;

- knihy: knížky s obrázky losinského i jiných zámků; knížky o heraldice s vyobrazením erbů, znaků a štítů.

Závěr

- HV – B. Viskupová – Meluzína (zpěv + orffovy nástroje)

Zhodnocení 2. dne

Počet dětí – 11

Pro děti jsem si druhý den přišla opět po obědě a krátkém odpočinku. Děti, které se těšily na další den projektu, už byly nachystané a ihned se mě ptaly, kdy budou luštit hádanku.

Ve třídě „Mravenečků“ jsme se opět posadili na koberec, a protože přišly některé děti, které nebyly předchozí den přítomny, znovu jsme si zahrály představovací hru na tělo. Tentokrát se všem, i dětem, které se projektu neúčastnily předchozího dne, podařilo vytleskat své jméno napoprvé. Poté opět přišla na řadu hra „Soused“.

Po hrách se děti už nemohly dočkat luštění hádanky. Prozradila jsem jim tedy, že po třídě jsou poschováváné části obrázku, na kterém je jedna losinská památka, o které si dnes budeme povídat. Radek, Jirka a Richard ani nešli hledat a rovnou hádali, o čem. Když zjistili, že jim nic neřeknu, také šli hledat každý jednu část obrázku.

Jakmile všechny děti držely v ruce svou část, sedli jsme si na koberec a děti se snažily poskládat z částí celý obrázek. Bylo to celkem chaotické, každý se snažil prosadit se v chumlu dětí. Nakonec jsem se do toho musela vložit já, děti usměrnit a trošku jim pomoci.

Zjistila jsem, že toto nebyla správná metoda úvodu do vyprávění. Protože však hledání a luštění hádanky děti bavilo, nechtěla jsem se toho vzdát, jen jsem v dalších dnech lehce pozměnila systém skládání.

Z obrázku bylo patrné, že si budeme povídat o zámku. Sedli jsme tedy si všichni do kroužku a začali si povídat o zámcích. Děti správně odpověděly, že zámcích bydleli králové a královny. Při otázce „V čem je zámek jiný než hrad?“ se děti zamyslely. Správně odpověděl Vojta, že hrad je postavený z kamenů a je starší. Děti věděly, kde se losinský zámek nachází, uvnitř ale byly pouze tři z nich, Jarka, Aleš a Marek. Nikdo si však nepamatoval, jak to v zámku vypadá. Okolí zámku ovšem znají všechny děti, neboť tam chodí na procházky „krmit kačeny a labutě.“

Dále jsem se děti ptala na bydlení na zámku. Žijí ještě dnes lidé v zámcích? Jarka odpověděla, že u nás v zámcích nikdo nebydlí, ale v Anglii tam žije královna (její příbuzní pochází z Britských ostrovů). Z dětí by skoro všechny chtěly na zámku žít jako princezny a princové. Jen Vojta by tam nechtěl žít, protože zámek je moc velký a on by se tam bál.

Ríša se začal strkat s Radkem, proto jsem povídání na chvíli přerušila a zahrála si s dětmi hru „Zlatá brána“. Motivovala jsem je opět hádankou: zahrajeme si hru. K ní ale budeme potřebovat jednu část zámku, tu, kterou se do zámku vchází. Irenka správně „Zlatá brána“ a hra mohla začít.

Další otázky se týkaly šlechtických rodů: Kdo to jsou šlechtici? Děti otázky zaskočily, nejdříve si s odpovědí nevěděly rady, ale poté opět Jaruška odpověděla, že to jsou králové. Vysvětlila jsem tedy dětem, kdo to šlechtici byli: Lidé, kterým patřil hrad nebo zámek a vládli okolním vesnicím, polím a lesům. Každá šlechtická rodina měla svůj znak – erb. Na něm bylo vyobrazeno to, co pro rod mělo nějaký význam. (Jako pomůcku jsem použila knížky s vyobrazením erbu. Knižky jsem nechala ležet na stole, aby si je děti mohly prohlédnout.)

Chtěla jsem od dětí vědět, co by si ony daly do erbu školky a do svého erbu. Jaruška a Aleš téměř zároveň řekli, že do erbu školky by si dali veverku, protože jejich školka se tak jmenuje.

Jako závěr našeho povídání jsem chtěla dětem vyprávět pověst o Meluzíně. Povídání bylo ale delší, než jsem plánovala a děti začaly být neklidné. Proto jsem pověst použila jako motivaci pro další hru – na honěnou. S obměnou toho, že honící je Meluzína, která chyceného znehybní.

Po hře jsem již dětem prozradila, co v kterých centrech budeme dělat. V manipulačním centru se stavěl zámek – z různých krabiček, které se polepily barevným papírem a poté složily v maketu zámku. Tohoto úkolu se ujala Irenka, Ivanka a Dušan. Dětem jsem pomohla pouze s prvními krabičkami, poté už pracovaly samy. Děvčata byla velmi šikovná a pečlivá. Dušan se zpočátku také snažil, poté začal s děvčaty „soutěžit“, kdo udělá víc krabiček. Práci začal odbývat, navíc si přivlastňoval krabičky, které vyrobily Iva s Irenkou. Děvčata se samozřejmě bránila, Irenka přišla žalovat. Dušan se hádal, že krabičky dělal on, byla jsem ovšem svědkem opaku. Proto jsem každému doporučila, aby si hotové krabičky ukládali na židle vedle sebe. Konflikt se již neopakoval.

Do ateliéru se zpočátku nikdo nehlásil. Nakonec šli Ríša s Alešem. Společně si prohlíželi knížky a vybrali si jeden erb jako vzor. Ríša se nakonec rozhodl, že vlastní erb dělat nebude, pouze Alešovi podrží knížku. Navrhla jsem Alešovi, aby zkusil nakreslit svůj vlastní

erb. Aleš však oponoval, že je to těžké, ale nakonec souhlasil, že to zkusí. Říšu po chvíli přestalo bavit držet knížku a šel stavět zámek z kostek.

Do centra puzzle přišla Ema – skládání patří k jejím nejoblíbenějším činnostem. Skládanka ji trvala jen chvíli, poté obrázek zámku znovu rozložila, zamíchala a skládala znovu. Když měla obrázek složený potřetí, šla se dívat na divadlo. Na chvíli se k ní připojil Marek, zanedlouho ale loutky přestaly oba bavit a Ema si šla skládat puzzle a Marek se připojil k ostatním, kteří skládali zámek z kostek.

Ostatní děti šly skládat z kostek. Nejprve všichni skládali z malých umělohmotných stavebnicových kostek. Jirka, Radek a Jarka chtěli postavit veliký zámek (pozemek), do kterého by se vešli oba dva i se mnou. Zpovzdálí se na ně díval Vojta, který se zatím nechtěl zapojit do žádné činnosti. Radek se po chvíli odpojil a stavěl si svůj malý zámek. Místo něj se k Jirkovi a Jarce připojil Ríša, kterého Jirka odmítl. Dohadovali se, až Jarka řekla, že si Ríša může stavět s ní a oba chlapci se uklidnili a za chvíli spolupracovali všichni tři. Vojta stále pouze přihlížel hrajícím si dětem a neustále po mě pokukoval. Protože mi paní učitelka řekla, že Vojta rád staví z kostek, zeptala jsem se ho, jestli si nechce postavit vlastní zámek z nějakých jiných kostek. Vojta si vybral větší dřevěné kostky a začal stavět. Po chvíli se k němu připojil i Aleš a oba stavěli spolu. Velmi se do stavby zabrali, pěkně spolupracovali a pomáhali si. Nikoho dalšího však k sobě nepřibrali.

Kromě malého konfliktu Dušana s Irenkou a Ivankou a Jirky s Ríšou veškerá práce proběhla v klidu. Děti se do činností zabraly tak, že až přišel čas svačiny, nechtěly od rozdělané práce odejít.

Po svačince si s mou skupinou začaly hrát také děti z oddělení Mravenečků. Děti se mezi sebou promíchaly a pracovali společně. Někteří po svačince se však už k práci nevrátili a začali si hrát. Maketu zámku dodělávaly děti i druhý den.

Na závěr odpoledne jsem si s dětmi zazpívali písničku Meluzína. Příjemně mě překvapilo, že ji děti znají.

Shrnutí:

Myslím si, že i druhý den proběhl dobře a bez problémů. Děti dnes poznaly mnohé, pro ně nové, skutečnosti týkající se zámku a šlechtických rodů. Dozvěděly se, kdo to byli (a jsou) šlechticové a k čemu jim a posléze jejich panstvím sloužily erby. Vyslechly si formou motivace ke hře pověst o Meluzíně, kterou nikdo z nich předtím neznal.

Poznaly také, že krabičky a obaly různých krémů, léků, zubních past a jiných mohou sloužit i po vybalení výrobku, např. jako kostky, se kterými se dá postavit téměř cokoliv.

Do aktivit se zapojili i děti, které zde předchozí den nebyly. Přijaly mezi sebe mě i loutku Bertu. Vojta byl sice zpočátku velmi zamlklý a téměř nemluvil, ale na rozdíl od Emy, která byla duchem jakoby nepřítomna, vše pozorně sledoval. Stavba zámku jej velmi zaujala a jeho a Alešův výtvar patří mezi to nejlepší, co děti ve školce v době projektu vytvořily.

Chybou bylo, že jsem opět nedokázala zkrátit dobu vyprávění. Děti už ale nebyly tak neklidné jako předchozí den. V dalších dnech jsem se více zaměřila na změnu v počátečním hledání částí obrázku.

Den 3. – téma „Lázně“

Cíl dne: Přiblížit dětem lázně. K čemu potřebujeme vodu?

Hra

- O čem si dnes budeme povídat? Hledání chybějících částí obrázku lázní.

Otázky a povídání

- Co to jsou lázně?
- K čemu nám slouží?
- Lázně v Losinách – k léčení se používá voda.
- Voda – co znamená pro život?
- Jaká je voda? A jaká může být?
- Koloběh vody.
- Co žije ve vodě?
- Zvláštnosti losinské léčivé vody.

Pověst „O léčivé vodě“

- pověst o vzniku losinských lázní

Hra

- Rybičky, lovte se!

Činnosti

- rozdělení činností do sektorů:
 - pokusy: - jaké jsou různé druhy vody (mořská, sladká, studená, teplá, aj.) a čím se liší
 - drama: - zdramatizovaná pověst
 - ateliér: - Co najdeme ve vodě?

Závěr:

HV - Písničky o vodě (Voděnka studená, Holka modrooká, aj.)

Zhodnocení 3. dne

Počet dětí: 10

Také třetí den jsem si pro děti přišla po obědě a odpočinku. Paní učitelka mi řekla, že nikdo z dětí nechtěl odpočívat, všichni netrpělivě čekali na mě a na to, co je čeká.

U „Mravenečků“ jsme se všichni posadili do kruhu a chvíli si povídali, co jsme dělali dopoledne. Děti ale chtěly vědět, co je dnes čeká a Dušan se ptal, kdy budeme skládat tajenku.

Děti se tedy vydaly hledat po třídě rozházené obrázky. Tentokrát jsem už měla připravený základ obrázku, ve kterém chyběly pouze ty části, které děti měly najít. Skládání se dnes povedlo bez větších strkanic a obrázek byl brzy poskládaný a děti poznaly, že dnes si budeme povídat o lázních.

Protože MŠ „Veverka“ se nachází naproti vstupu do lázní a alespoň jeden z rodičů většiny dětí v lázních pracuje, věděly toho děti o lázních velmi mnoho, nejvíce ze všech památek využitých k projektu.

Na otázku „K čemu lázně lidem slouží?“ odpovídali všichni, že na léčení. Když jsem se ptala, jestli děti ví, co se léčí v losinských lázních, děti popsaly zcela správně nemoci léčené v Losinách. Na svých procházkách či v lázeňském bazénu potkávají různě tělesně postižené pacienty, při divadelních vystoupeních pro děti se v hledišti setkávají s tělesně i mentálně postiženými dětmi z lázeňské speciální MŠ. Vojta dokonce věděl, že se v „Losinách neléčí pouze lidi, kteří špatně chodí nebo chodit nemohou vůbec, ale také děti, kterým se špatně dýchá.“

Ptala jsem se děti, jestli někdo z nich byl někdy v lázních, ale setkala jsem se pouze s negativními odpověďmi. Děti samy začaly vykládat, že i někteří z nich mají v rodině nějaké zdravotní postižení, a jak se s tím rodina a dotyčný vypořádává. Také jejich příbuzní jezdí do lázní, ve kterých se ale léčí jiné nemoci, než v Losinách.

Děti také věděly, že v Losinách se léčí vodou, která je teplá a „smradlavá“. Voda, která vyvěrá z pramene Karel v altánku v parku se dá i pít. Dětem chutná, i když hrozně smrdí.

Děti jsem za jejich odpovědi pochválila, a protože je povídání bavilo a byly v klidu, zeptala jsem se jich, jestli všude teče taková voda, jako z pramene Karel. Odpověděly, že ne, že existuje mnoho další druhů vody, třeba v potoce, v moři, ta, co teče z kohoutku, atd. Další otázkou jsem děti chtěla připravit na následující hru: Co žije ve vodě?

Děti se hned začaly překřikovat a vyjmenovávaly různé obyvatele vod. Na prvním místě se ozvalo ryby, proto jsme si s dětmi zahrály hru „Rybičky, lovte se!“

Po hře, při které se děti pořádně „vyřádily“, jsme si opět sedli na koberec. Tam jsem se děti ptala, k čemu nám slouží voda. Odpovědi zněly – ke koupání, k mytí, k pití. Zeptala jsem se, jestli můžeme bez vody žít. Aleš řekl, že ne, protože bychom umřeli žízni. A co všechno se z vody dá udělat? Čaj, šťáva, atd.

Nad otázkou „Jakou podobu může mít voda?“ se děti zamyslely. Napověděla jsem jim, že když v létě prší, má voda podobu kapek. Dál už děti nápovědu nepotřebovaly a říkaly různé podoby vody: vložky, led, pára... Vysvětlili jsme si také, co je to koloběh vody.

Aby povídání nebylo na děti dlouhé, čarodějka Berta děti začala přeměňovat ve sněhové vločky, v kapky deště, v mořské vlny.... Bylo velmi zajímavé pozorovat, jak si děti poradí s některými proměnami bez nápovědy. Když si s něčím nevěděly rady, vždy se našel někdo, kdo přišel s nápadem, který děti okamžitě opakovaly.

Vyzvala jsem všechny „vlny a vlnky“, aby připluly k majáku uprostřed moře (ke mně) a tam jsem je vyzvala, aby se na chvílku položily. Na uklidnění si děti vyslechly pověst o založení losinských lázní.

Potom už jsem dětem řekla, jaké činnosti je čekají v různých centrech a děti se podle toho rozdělily. Na stole jsem ještě k volnému nahlédnutí knihy a prospekty o lázních a vodě. Vždy, když děti chvílku nepracovaly, knihy si prohlížely. Po svačině si knihy prohlížely i malé děti.

Nejprve se všichni přesunuli k pokusům, jejichž centrum jsem umístila do koupelny. Zde jsem musela zasáhnout a slíbit dětem, že sem přijde každý, ale v určitém pořadí, abychom se

do koupelny všichni vešli. Zde bylo na lavici postaveno několik sklenic plných vody. V každé sklenici byla jiná voda a děti se podle různých smyslů měly pokusit poznat, o jakou vodu se jedná. Z ohledem na to, že ve sklenicích byla i voda z potoka a z kaluže, zakázala jsem dětem vodu „ochutnávat“. Děti čichem poznaly vodu z pramene Karel, vodu mořskou. U vody z potoka většinou také hádaly správně. („Je špinavá, vypadá jako voda z rybníka u zámku!“ atp.)

V dramatickém centru se loutek ujaly Iva a Marcelka, ke kterým se připojil Marek. Děvčata nejprve zkoušela dát pověsti loutkovou podobu, hra se ale plynule přehoupla v jinou hru – o princeznu a prince. Marek jim zpočátku podával loutky, ale do hraní se jinak nezapojoval. Později si sedl na lavici mezi ostatní diváky. Děvčata svou hrou velmi pobavila diváky.

V ateliéru děti měly malovat vodovými barvami vodní říši. Aleš chtěl namalovat ještě jeden erb, ale nakonec namaloval lázně. Jirka také maloval lázně, ve dvojím provedení – jednou na jaře a jednou altánek s pramenem Karel. Do ateliéru šel opět i Ríša. Velmi příjemně mě překvapilo, že tentokrát se chopil štětce i on a namaloval obrázek lázní.

Chlapci se velmi snažili namalovat pěkné obrázky, vše proběhlo ve vzájemném souladu. Aleš a Ríša byli hotovi rychle, Jirka maloval ještě další obrázky. Aleš a Ríša si za sebou uklidili barvy a šli se dívat na představení, které hrála Iva s Marcelkou a Markem. Před „jeviště“ si přitáhli dvě lavice a posadili se. Za chvíli se k nim připojil také Vojta.

Dušan a Irenka se dali do dokončení makety zámku. Iva se k nim již nepřipojila, následovala Marcelku a hrála divadlo. Místo Ivy pomáhal dětem Vojta. Všichni tři dokreslovali na polepené krabičky okna a dveře a vše lepili dohromady. Irenka přišla žalovat na Dušana, že jí bere krabičky, které si udělala včera udělala ona. Dušan se bránil, že to jsou jeho krabičky. Opět jsem musela dát zapravdu Irence, protože Dušan si předchozího dne všechny své krabičky podepsal, a teď držel v rukou krabičky nepodepsané. Řekla jsem Dušanovi, aby si pokreslil své krabičky a potom, bude-li s tím Irenka souhlasit, jí může pomoci s jejími krabičkami. Vojta mezitím kreslil na krabičky Ivančiny a Irenka mu dala i část svých krabiček. Potom děti už kreslily a skládaly beze sporů. Vojtu už přestalo kreslit na krabičky a skládat je do podoby zámku, proto odešel s Alešem sledovat divadelní představení. Zámek tedy dokončila Irenka s Dušanem, k mé radosti bez hádek. Zámek složili zcela sami, bez mé pomoci. Nejdříve si jej na mou radu složili bez lepení, potom mi ukázali, jak bude vypadat, a dali se do lepení. Ani v tomto jsem jim nemusela pomáhat. Zámek se jim velmi

povedl, proto paní učitelka navrhla, abychom ho vystavili v šatně, kde výrobek uvidí všechny děti i rodiče. Irenku i Dušana to velmi potěšilo.

Když přišly „Mravenečci“ na svačinu, byla má skupina už se všemi činnostmi hotova. Po svačině jsme si s dětmi ještě zazpívaly písničky o vodě a potom už měly děti volnou hru.

Shrnutí:

Mohu-li tak soudit, dnešní den se mi zdál nejpopvedenější. Jak jsem již psala, školka je blízko lázní, ve kterých pracuje mnoho rodičů dětí z Veverky. Možná i proto děti lázně znaly velmi dobře. Překvapilo mě, jak děti přesně dokázaly popsat nemoci léčené v losinských lázních. Díky Vojtovi se také dozvěděly, že se v Losinách léčí také děti s dýchacími problémy.

Novým poznatkem pro děti byla pověst o založení lázní, kterou, stejně jako pověst o Meluzíně, nikdo z nich neznal.

Přestože se MŠ věnuje ekologii, děti o koloběhu vody mnoho nevěděly, proto také toto vysvětlení bylo pro ně přínosem. Myslím si, že snad i díky „začarování“ v různé podoby vody si tento poznatek zapamatují.

Na otázky děti reagovaly velmi dobře a úkoly se snažily plnit co nejlépe. Při povídání nejevily známky nepozornosti, proto jsem si mohla dovolit nechat děti povídat delší dobu i o jejich zkušenostech s lázněmi a postiženými lidmi. Jsem ráda, že děti neberou postižené lidi jako méněcenné, ale jako sobě rovné.

Dnes se mi naštěstí podařilo úvodní část připravit tak, že nepůsobila zmateně a pro děti byla zajímavou hrou. Také do dalších aktivit se dnes zapojili všichni, dokonce i Vojta, který i při povídání odpovídal beze studu a na všechny otázky. Také konfliktů ubylo.

Den 4. – téma „Papírna“

Cíl dne: Naučit děti poznávat různé druhy papírů a přiblížit jim ruční papírnu v obci

Hra

- O čem si dnes budeme povídat? Hledání chybějících částí obrázku papírny.

Otázky a povídání

- Co se z papíru vyrábí? Co z něj můžeme udělat my?
- Jaké máme druhy papíru?

- Už jste někdy viděli výrobu papíru? Víte, z čeho se papír vyrábí?
- Víte, kde je nejbližší papírna? Byli jste tam někdy?
- V čem je zvláštní?

Hra

- *Hmatová krabice* – krabice, v níž jsou uloženy různé předměty. Děti podle hmatu mají poznat předmět shodný s tím, který jim učitel ukáže. (Různé obdoby hry)

Činnosti

- rozdělení činností do sektorů:
 - *pokusy*: - pokusy s filtračním papírem – přefiltrovat znečištěnou vodu (jak papír saje vodu)
 - *manipulační*: výroba ručního papíru (pomocí starých novin)
 - *ateliér*:
 - kreslení na papír různými psacími a kreslicími potřebami
 - origami

Závěr

- Hudební činnosti
- Nácvič písni s Orffovými nástroji

Zhodnocení 4. dne

Počet dětí – 8

Jako v předchozích dnech jsem si pro děti přišla po odpočinku a odvedla je do prázdné třídy. Děti hned chtěly vědět, o čem bude dnešní povídání a rozeběhly se po třídě hledat části obrázku. Dnes jsem ale pro ně měla nachystáno něco jiného.

Svolala jsem si děti k sobě a každý si z plátěného pytlíku vytáhl jeden druh papíru. Po třídě byly schované papíry stejného druhu a děti měly najít právě ten druh, který si vytáhly z pytlíku. U každého papíru byly schované také části obrázku. Na koberci byl rozložený obrázek s chybějícími částmi. Místo těchto částí byly do obrázku položeny stejné druhy papíru, jaké si děti vytáhly z pytlíku. Každé dítě položilo svou část obrázku na místo, kde byl položen stejný druh papíru, který si vytáhlo.

Tato hra byla pro některé děti (zvláště pro Emu, Dušana, Jirku) těžší na pochopení, musela jsem ji názorně předvést. Nakonec se ale všem podařilo najít správné části a vložit je bezchybně do obrázku.

Děti i bez obrázku pochopily, že se dnes budeme bavit o papírně. V kroužku jsme si začali povídat o papíru a papírnách. Na otázku „Co je to papírna?“ odpověděly správně, že je to továrna na výrobu papíru. Z čeho se papír vyrábí, věděly také – ze dřeva, ze starého papíru.

Ptala jsem se, jestli je někde poblíž Velkých Losin papírna. Všichni věděli, kde v Losinách papírna je, ale nad otázkou, čím je losinská papírna zajímavá, se děti zamyslely. Po chvíli Jaruška odpověděla, že je velmi stará. Chtěla jsem dětem otázku více přiblížit, proto jsme si povídali o historii papíru. Skončili jsme u dnešní výroby papíru, kdy veškerou výrobu zastarávají stroje. Potom jsem se děti zeptala, jestli byly někdy v losinské papírně. Byli tam všichni a všichni si dokonce (v rámci dětských či návštěvních dnů) zkusili papír vyrobit. Vojta nakonec zodpověděl otázku, čím je losinská papírna zajímavá – papír v ní nevyrábí stroje, ale lidé. Jarka dodala, že papír je jiný, než papír, na který děti kreslí, a že na něj píše pan prezident. Ještě jsem dětem řekla, že v Losinách se papír vyrábí ze starého papíru, ale také ze starých hader.

Poté přišla na řadu hra. Jedno dítě bylo vítr (Vojta), jedno dítě zůstalo „člověkem“ (Jirka), ostatní byli papíroví draci. Koho se vítr dotkl, mohl uletět, koho se dotkl člověk, musel zůstat stát. Hru jsme hráli do té doby, než se všechny děti vystřídaly v roli větru nebo člověka.

Až se všichni vystřídali, požádala jsem vítr a člověka, aby usadili všechny draky na zem do kroužku, abychom mohli pokračovat v povídání o papíru. Měla jsem pro děti nachystané různé druhy papíru a chtěla jsem, aby si je všechny osahaly a tak zjistily, že každý papír je jiný.

Ptala jsem se, k čemu je nám papír dobrý a co všechno se z něj vyrábí. Děti vyjmenovaly mnoho věcí, které se z papíru vyrábí. Hmatem také poznaly, že každý druh papíru je jiný.

Ukázala jsem dětem „kouzelnou“ hmatovou krabici. V krabici byly uloženy různé věci. Stejně věci, jako v krabici, byly položeny vedle. Jarka si zavázala oči, Dušan jí vybral jednu věc, kterou si Jarka osahala a potom tu stejnou věc měla najít v krabici. Dětem se hra velice líbila, vždy horlivě fandily tomu, kdo zrovna „hmatal“. Pochválila jsem děti, jak jim to pěkně jde (všechny byly šikovné, každý svou věc našel během chvíle) a navrhla, že si trochu ztížíme. Nadšeně souhlasily, a tak se v krabici místo hraček objevily různé druhy papíru. Děti

podle hmatu měly z krabice vytáhnout stejný druh, jaký jim byl podán. Tato verze byla pro děti těžší, ale nikdo se ani jednou nespletl. Hmatová krabice se nejvíce líbila Dušanovi, který se ujal jejího „správcovství“ a každému zavazoval oči a podával věc, kterou má hledat. Krabice se dětem natolik líbila, že si ji ve školce nechaly i po mém odchodu.

Ačkoliv hra děti bavila, snažila jsem se získat je i pro další aktivity v centrech. V pokusech, které jsem opět přesunula do koupelny, děti přes různé druhy papíru filtrovaly vodu smíchanou s blátem. Jarka, Marcelka, Irenka a Dušan si každý vybrali jedno kolečko papíru složené v kornoutek a vložili jej do sklenice. Nejprve zkusili hádat, komu se voda přefiltruje a komu ne. Jarka si vybrala tvrdý výkresový papír, Marcelka losinský papír, Irenka filtrovací papír a Dušan novinový papír. Potom si každý do kornoutu nalil trochu bahenní vody a nechali jsme ji v koupelně přefiltrovat. Mezitím šly děti do dalších center. Každou chvíli někdo z nich odbíhal do koupelny podívat se, jestli je voda už přefiltrovaná.

V ateliéru děti kreslily pastelkami, voskovkami a fixkami na různé druhy papíru. Nechala jsem jim volnou tvorbu. Děti poznaly, že na každém druhu papíru je stopa zanechaná pastelkou a ostatními jiná. V tomto centru, stejně jako v ostatních, se vystřídaly všechny děti.

V manipulačním centru jsem děti učila skládat z papíru skládanky. Děti uměly z papíru složit čepici a loďku, naučila jsem je ještě poskládat parník a vlaštovku. Skládání velmi zaujalo Emu a Irenku, které už v tomto centru zůstaly a Irenka mě nakonec vystřídala v kontrolování a razení ostatním dětem, jak skládat vlaštovku.

Protože nám před svačinou ještě zbyl čas, usedli jsme všichni kolem klavíru. Dětem jsem rozdala orffovy nástroje a zkusili jsme si všichni zahrát písničky, které jsme zpívaly v předchozích dnech. Ukázala jsem dětem, jak a co mají na který nástroj v které písničce hrát.

I v tomto jsem měla práci velmi ulehčenou, protože děti nástroje používají při zpívání s paní učitelkou. Ně kterým z nich dělalo problémy udržet správný rytmus, hlavně Emě, Markovi a Dušanovi, proto jsem tyto děti nechala hrát na dřívka to nejjednodušší. Velmi mile mě překvapily Marcelka s Irenkou, které téměř bezchybně zahrály na všechny nástroje. Po nějaké době přišly malé děti a chvíli před svačinkou si zazpívaly s námi.

Po svačině jsme se šly s dětmi podívat na filtrovací papíry. Předpoklady dětí se ukázaly jako správné – Jaruška tvrdila, že se voda v jejím kornoutku nepřefiltruje, protože papír je moc tvrdý. Marcelka tvrdila, že její papír vodu přefiltruje, není tak tvrdý jako Jarčin (a navíc má losinský papír dobré filtrační vlastnosti, o čemž jsme si také povídali). Dušan tvrdil, že noviny by vodu mohly přefiltrovat, protože také nejsou tvrdé. Zjistili jsme ale, že noviny se

vlivem vody a kamínků roztrhly. Irenka měla pravdu, že její papír vodu přefiltruje, protože je to papír, kterým doma filtrují kávu. Její papír také vodu přefiltroval nejlépe.

Jakmile jsme uklidili koupelnu, Irenka odběhla učit děti skládat vlaštovku. Chtěla jsem ještě děti naučit dělat ruční papír, ale na to už nám toho dne nezbyl čas. Místo toho jsem ještě naučila zájemce dělat z papíru malé dárkové taštičky. I toto děti velmi zaujalo.

Slíbila jsem dětem, že další den, který měl být vyvrcholením projektu, přijdu dřív a pokusíme se vyrobit ruční papír.

Na další den se všichni těšili, protože je mimo jiné čekal i rej masek.

Shrnutí:

Tento den mě překvapilo, kolik toho děti věděly o papíru a jeho výrobě. Ale jak jsem již psala, školka je ekologicky zaměřená a účastní se různých projektů a soutěží zabývajících se ekologií.

Také o losinské papírny toho děti věděly dost, stačilo pouze klást jim „správné“ otázky. Jejich vědomosti pochází patrně z návštěv papírny a z možnosti „vyrobit“ si tam kus „svého“ papíru.

Přínosem dnešního dne bylo především to, že děti pochopily, čím je losinská papírna tak výjimečná a čím je výjimečný papír, který se zde vyrábí. Dále si děti uvědomily, že existuje mnoho druhů papíru, a že každý druh má své specifické vlastnosti. Naučily se rozpoznávat druhy papíru hmatem. Poznaly, že díky papíru se dá ze špinavé vody „udělat“ čistá, ale že se k tomu hodí jen některé druhy papíru. Dalším přínosem bylo poznání, které druhy papíru se více hodí ke kreslení, k malování, ke skládání a dalším činnostem.

Velmi mě také překvapilo, jak se dětem zalíbila hmatová krabice. Kvůli tomu, že děti nechtěly od hmatové krabice ustoupit a chtěly si s ní hrát stále dál, nestihla jsem naučit děti vyrábět si svůj vlastní ruční papír. Myslím si ale, že i tak toho děti zvládly dost. Slíbila jsem dětem, že pokud nám příští den zbude čas, papír si uděláme. Jinak za nimi přijdu ještě někdy jindy a papír uděláme.

Slabinou dne byla obměna skládání obrázku. Snažila jsem se hledání a skládání udělat ještě zajímavějším, ale bohužel jsem dětem vysvětlila pravidla hry způsobem, který většinou nebyly schopny napoprvé pochopit. Pozdě jsem si uvědomila, že jsem měla zůstat u způsobu, který se osvědčil předchozí den.

Den 5. – téma „Losiny a příroda“

Cíl dne: Hledáním pokladu zopakovat, co jsme se přes týden naučili. Závěrečný čarodějnický rej.

Hra

- Hledání pokladu v lázeňském parku

Otázky a povídání – vycházka do lázeňského parku

- Zkuste mi říct, co je to příroda a k čemu ji člověk potřebuje.
- Jaká je příroda v Losinách a jejich okolí?
- Blízké okolí MŠ Veverka – v nedalekém lázeňském parku je mnoho vzácných stromů.
- Poznávání stromů podle kůry a listů

Rej čarodějnic

- Ukončení týdenního projektu karnevalem s tancováním a soutěжами

Zhodnocení 5. dne

Nastal poslední den projektu. Do školky jsem přišla už ráno, protože jsem měla pro děti připravené hledání pokladu, které se mělo odehrávat v lázeňském parku.

Předchozí den jsem se domluvila s paní učitelkou, že ráno, kdy budu chystat cestu k pokladu a kdy budou všechny děti u svačiny, jim přečte dopis, který pro ně „napsala“ Berta. Za to, že byly děti celý týden tak šikovné a hodné, jim připravila odměnu. Ale aby to děti neměly tak jednoduché, začarovala odměnu v poklad, který děti musí najít. A poklad najdou, pokud splní všechny úkoly, které jsme jim spolu nachystaly.

Hledání pokladu mělo ještě i jiný smysl, než jen najít odměnu: pomocí úkolů jsem chtěla zjistit, co si děti z našeho celotýdenního povídání a činností zapamatovaly.

Děti se nasvačily (paní učitelky říkaly, že svačinu snědly i děti, které mají jinak s jídlem velké problémy), rychle se oblékly a vyšly před školku, kde jsem je čekala já a první, nejlhčí úkol. *Jak se jmenuje obec, ve které žijeme?* Odpověď znaly samozřejmě všechny děti, i ty z Mravenečků, které poklad hledaly také. K prvnímu úkolu patřila také obálka, ve které Berta

dětem říká, kudy mají jít dál: *Držte se zlaté stužky! Tam, kde vás čeká další úkol, budou stužky dvě – zlatá a barevná.* (Zlatou stužkou byl žlutý krepový papír, který lemoval celou cestu až k cíli.)

Druhý úkol děti našly u vstupu do lázeňského parku. Otázka zněla: *Řekněte tři zajímavá místa, která jsou v Losinách a která jinde v okolí nenajdete.* Děti ze Soviček se hned začaly hlásit, dokonce i některé děti z Mravenečků, a vyjmenovávaly zámek, lázně a papírnu.

Děti čekaly ještě různé úkoly. Úkoly byly složeny nejen z otázek, které jsem kladla při společném povídání, ale také z otázek týkajících se přírody v Losinách a v okolí. Většinu z úkolů děti vyřešily bez problémů a bez pomoci. Nečekaly je pouze otázky, ale také praktické úkoly, např. si měly vybrat papír, kterým by šla nejlépe přefiltrovat špinavá voda, či zkusit poznat, ve které skleničce je nejčistší voda.

Nakonec děti došly až k místu, kde na stromech visely velké obrázky – zámek, papírna a lázně. Pokud se chtěly dovědět, kde je poklad schovaný, musely se rozběhnout po lese

a najít všechny obrázky s místy z Velkých Losin. Obrázků bylo mnoho, takže se každé dítě našlo nejméně dva obrázky. Potom děti měly určit, co na obrázku je (byly to fotografie míst, která většina dětí znala: zámek, papírna, lázně, parky, kostelíky, paneláky, atd. fotografované z různých stran).

Tohoto úkolu jsem se celkem obávala, nevěděla jsem, jestli nebude pro děti příliš těžký (např. poznat dřevěné kostelíky z Maršíkova a Žárové), protože ne o všech místech jsme hovořili a ne všechna místa znaly všechny děti. Ale nakonec se ukázalo, že i tento úkol zvládly děti bez problémů. Nenašel se obrázek, u kterého by si alespoň dvě děti nevěděly rady.

Když byly všechny úkoly splněny, otázky zodpovězeny a místa na obrázcích poznány, přečetla jsem dětem zprávu od Berty, ve které říká, kde mají poklad hledat. A za chvíli už děti otvíraly truhlici s pokladem (krabici polepenou samolepicími foliemi). Pro Mravenečky, kteří se neúčastnili celého projektu, ale pouze jeho konečných částí, bylo možná zadostiučiněním, že krabici našly ony.

Děti měly z pokladu radost, každé z nich si odnášelo čokoládovou medaili a malou drobnost. Ale to už byl čas návratu do školky. Cestou zpět jsme ještě za sebou uklidily papíry s otázkami, zlaté a barevné stužky.

Ve školce už na děti čekal oběd. Po obědě si šly, ač nerady, na chvíli odpočinout. Potom je čekal čarodějnický rej masek.

Po odpočinku sešly všechny děti do třídy Mravenečků už v maskách, které vyráběly děti doma se svými rodiči. Ve třídě už byla připravená čarodějnická výzdoba a soutěžní úkoly.

Na začátek jsme si všichni zatancovali. Děti se pěkně rozehřály a těšily se na soutěžení. Také tyto soutěže se týkaly převážně toho, co se děti přes týden dozvěděly nového. Úkoly byly vymyšleny tak, aby děti soutěžily buď ve skupinách nebo aby vyhrál každý. Motivace k úkolům byly „kouzelnické“, např. děti se rozdělily do družstev a z několika hromádek papírů si měly vybrat ty papíry, ze kterých by nejlépe šly umačkat věštecké koule. Ty potom Berta kouzlem změnila na obyčejné sněhové a strhla se koulovací bitva. Tyto soutěže byly prokládány tancováním.

Závěrem odpoledne jsem dětem poděkovala za pomoc, kterou mi poskytly při plnění úkolů. A na úplný konec dostalo každé dítě „Diplom čarodějky Berty pro znalce Velkých Losin“. Dětem jsem slíbila, že se za nimi ještě určitě přijdu podívat.

Shrnutí:

Ačkoliv byl tento den plný pohybu, akce a byl i náročný na vědomosti, děti vše dobře zvládly. Velmi se jim líbilo hledání pokladu i závěrečný čarodějnický karneval. Měli velkou radost z nalezeného pokladu i z Bertina diplomu.

Dnešní den měl za cíl zopakovat to, co se děti nového naučily a poznaly za týden, který jsme spolu strávili. Domnívám se, že způsob opakování byl velmi dobrý, neboť děti byly nadšené a celá hra a plnění úkolů je bavily. Byla jsem ráda, že se hledání pokladu účastnily také menší děti z oddělení Mravenečků, protože i ony se tímto způsobem dověděly více o obci a jejích historických památek a dokázaly si tak odnést něco z projektu, který se jich až tak netýkal.

Účelem karnevalu bylo pokračovat v „hravém“ dni a zakončit celý projekt tak, aby na něj děti vzpomínaly a něco si z něj odnesly. Také při karnevalu si děti opakovaly to,co bylo pro ně nové.

Soudě podle výkonů dětí při plnění zadaných úkolů při hledání pokladu a při karnevalu, projekt splnil svůj účel. Děti znaly odpovědi na všechny otázky a dokázaly si poradit také s praktickými úkoly.

Jediné, co bych na dnešním dni změnila, by bylo pozvání rodičů na karneval. Ale i přesto, že se jej rodiče neúčastnili, si myslím, že je projekt svou komplexností a rozsahem zaujal a rodiče se o něj přirozeně zajímali, čímž účinnost projektu dále prohloubili.

6. Závěr a shrnutí

Ve své závěrečné bakalářské práci jsem se zaměřila na vytvoření projektu pro děti předškolního věku.

V její teoretické části popisuji charakteristiku dítěte tohoto věku. Praktická část je věnována projektu, který byl vytvořen právě pro děti předškolního věku.

Projektem jsem chtěla naplnit stanovené cíle a hypotézy. Zaznamenala jsem každý den projektu se všemi postřehy, úspěchy i neúspěchy a popsala jej podle skutečnosti. Na závěr každého dne jsem ve „Shrnutí“ napsala své pocity z vykonané práce a pokusila se shrnout to, co se děti toho dne dozvěděly a naučily nového. Znovu jsem zde rozepsala úspěchy i neúspěchy, které se dostavily během povídání a činností.

Cíle projektu jsem splnila – prostudovala jsem prameny o obci a vhodně upravila některé historické hodnoty přiměřeně dětem předškolního věku. Podle nich jsem sestavila projekt, který měl umožnit hlubší poznání některých míst v obci. Myslím, že mohu říct, že jsem splnila i cíle každého dne.

Jsem ráda, že se mi má první hypotéza nepotvrdila. Velmi příjemně mě překvapilo, že děti jsou seznámeny s nejdůležitějšími historickými okamžiky obce a jsou seznámeny také s jejími výjimečnostmi a zvláštnostmi. Díky tomu jsem mohla ve svém projektu použít také loutku čarodějky Berty, která mi práci s dětmi také jistým způsobem usnadnila.

Druhá hypotéza se potvrdila. Projekt dětem přiblížil a prohloubil poznání o obci. Děti poznaly obec i z jiného pohledu, než jaký jim nabízí mateřská škola a rodina. Dozvěděli se také něco ze „zákulisí“ nedůležitějších místních památek.

Jsem velmi potěšena, že se potvrdila i třetí hypotéza. Projekt byl dětmi příznivě přijat a vzbudil v nich zájem. Podle slov rodičů a paní učitelky se děti vždy velmi těšily na další povídání, celý týden ani po obědě nechodily spát a byly nachystané, až si pro ně přijdu. Zájem dětí o obec se také zvýšil. Při rozhovorech s rodiči jsem zjistila, že děti o projektu mluví s nimi i doma. Také mě potěšilo, že se rodiče do projektu zapojili výrobou masek pro děti na závěrečný rej. Jak jsem již popsala výše, chybou bylo, že závěrečný rej nebyl společným vyvrcholením pro děti i rodiče. Doufám, že tento velký nedostatek budu moci v brzké době napravit, protože 29. dubna t. r. bude ve školce velká slavnost spojená s „pálením čarodějnic“. Paní ředitelka i paní učitelky mi vyšly vstříc a dovolily mi připravit karneval s podobným scénářem, jako byl karneval na konci projektu. Tentokrát se jej ale budou účastnit a plnit úkoly nejen děti, ale i rodiče.

Jsem přesvědčena, že projekt by se dal dále rozšířit, protože Velké Losiny nenabízí k poznání pouze zámek, papírnu a lázně, ale také mnoho dalších míst, ať již historicky či přírodně zajímavých.

Dále se domnívám, že by bylo možné vytvořit projekt nejen pro mateřské školy, ale také pro školu základní. Do projektu by bylo možné také jistým způsobem zapojit děti z lázeňské základní a mateřské školy, které zde jsou na šest až osm týdnů v lázních na léčení.

Myslím si, že by nebylo až tak nemožné do projektu zapojit také lázně či obecní úřad. Celá věc závisí pouze na domluvě a kladném přístupu uvedených subjektů, rodičů a rodiny.

Závěrečná bakalářská práce byla také velkým přínosem pro mou učitelskou profesi. V současné době pracuji jako učitelka v Základní a mateřské škole při lázních ve Velkých Losinách. Jsem svědkem toho, že i děti, které jsou v lázních na léčení, mají zájem vědět o místě, ve kterém stráví část roku, co nejvíce.

Obec Velké Losiny, ve které žiji, mám velmi ráda a chtěla bych zůstat zde nebo v okolí i v budoucnosti, ať už jako učitelka ve speciální škole nebo ve škole mateřské. Víím, že se práci s dětmi chci věnovat co nejdéle a myslím si, že projekt by bylo možné aplikovat do všech výchovně vzdělávacích programů pro děti

7. Literatura

Čačka, O.: Psychologie dítěte. Tišnov: SURSUM, 1994.

Čáp, J.; Mareš, J.: Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001.

Dostál, A. M.; Opravilová, E.: Úvod do předškolní pedagogiky. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.

Fontana, D.: Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál, 1997.

Fountain, S.: Místo na slunci. Praha: Tereza, 1994.

Janáček, J.; Louda, J.: České erby. Praha: Albatros, 1988.

Jašš, R.: Historická ročenka Velké Losiny 2000. Šumperk: Richard Jašš, 2001.

Jeřábková, B.: Mateřská škola jako životní prostor I. Masarykova univerzita v Brně, 1993.

Jůva V.; Svobodová, J.: Alternativní školy. Brno: Paido, 1995.

Krejčíková, E.: Vývojová psychologie pro učitele. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.

Kubiček, M.: Jesenické pohádky a pověsti. Olomouc: Sahu, 1992.

Kubiček, M.: Pohádkové Jeseníky. Opava: Optys, 1993.

Langmeier, J.: Vývojová psychologie pro dětské lékaře. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n. p., 1983.

Liška, K.; Mucha, L.: Klíč k našim městům. Praha: Práce, 1979.

Melzer, M.; Schulz, J.: Vlastivěda šumperského okresu. Okresní vlastivědné muzeum, 1993.

Opravilová, E.: Pedagogika 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.

Průcha, J.; Walterová, E.; Mareš, J.: Pedagogický slovník. Praha: Portál, s. r. o., 2001.

Průcha, J.: Přehled pedagogiky. Praha: Portál, s. r. o., 2000.

Vaculovičová, L.: Závěrečná bakalářská práce – Uplatnění regionálních zvláštností při tvorbě programu na MŠ. Praha 2000.

Valenta, M.: Waldorfská pedagogika a jiné alternativy. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 1993.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2000.

Školní program. MŠ Veverka, ZŠ Velké Losiny.

Velké Losiny. Obecní úřad ve Velkých Losinách; Okresní vlastivědné muzeum Šumperk 2001.

Výroky slavných; Ostrava: Blesk, 1992.

Elektronické zdroje:

<http://www.rodina.cz/clanek1601.htm>

www.incar.cz/m/

<http://www.otevrene-vyucovani.cz/ov/projekty/projekty.htm>

<http://www.rvp.cz/clanek/38/130>

<http://www.zspetriny.cz/programy.htm>

http://www.msmt.cz/files/htm/MJRVPPVdoVestnikupokorekture1.htm#_Toc88130546

Seznam příloh

Příloha číslo 1.....Mapa Velkých Losin

Příloha číslo 2.....Pověsti z Velkých Losin

**Příloha číslo 3.....Fotografie historických památek použitých
k vytvoření projektu**

**Příloha číslo 4.....Fotografie dětí z mateřské školy Veverka,
které se účastnily projektu**

Mapa Velkých Losin

LOSINSKÁ MELUZÍNA

(Pohádkový lísteček č. 10 z Velkých Losin; B. Indra: Severomoravské pověsti a zkazky. Štíty: Veduta, 2000.)

Starobylý losinský zámek, kdysi hrdé sídlo žerotínské, je již v literatuře známý. V lidové tradici se udržuje prastará pověst, že v něm bydlela Meluzína.

Meluzína, dcera majitele losinského zámku, ztratila náhle svoje rodiče v době, kdy dospívala v sličnou pannu. Byla posledním potomkem slavného hraběcího rodu. Pozornosti služebnictva neušlo, že jejich mladá paní každého desátého dne v poledne odešla do zámecké věže a nevyšla z ní až příštího dne odpoledne. Byla prý stižena kletbou za hříchy svých předků.

O její ruku se ucházelo mnoho nápadníků, ale nadarmo. Než přece její srdce zahořelo láskou k nejvytrvalejšímu a nejoddanějšímu rytíři.

K sňatku však nechtěla svolit. Až konečně na naléhání nápadníkovo svolila s podmínkou, že nikdy nebude pátrat po tom, co každý desátý den dělá, a že nikdy jí nebude zabraňovat, aby odešla v ten den do ústraní. Upozornila ho, že porušení této podmínky by jí přivodilo nezměrný žal a konec štěstí manželského. Rytíř jí přísahal, že podmínkám dostojí. A tak došlo k svatbě.

Za rok po svatbě se jim narodil syn, který jejich rodinné štěstí dovršil. Meluzína měla svoje dítě ráda a velmi těžko se s ním každý desátý den loučila, když je měla na celý den opustit. Manžel v první době manželství nikdy ani myšlenkou nezavadil o její tajemství. Nyní však, když viděl mladou matku, jak těžce nese, že každý desátý den musí rodinu opustit, přemýšlel o tom velmi často. Miloval svoji ženu opravdově a rád by jí pomohl. Proto hleděl se dozvědět její tajemství.

Ve snaze pomoci své manželce zapomněl na daný slib, že nebude pátrat po jejím tajemství.

Bez vědomí Meluzíny dal si udělat ve dveřích do věže malou díрку. Když se Meluzína desátý den odebrala do věže a dveře za sebou pečlivě uzamkla, příkradl se k věži její manžel a podíval se dírkou ve dveřích do věže.

Viděl uprostřed věže velkou vodní nádržku. Meluzína se odstrojila a skočila do ní. Hned se změnila od pasu dolů v rybu. Rytíř poděšen se vzdálil. Poznal, že nemůže pro svoji manželku nic vykonat. Jeho láska k ní se však tím nikterak nezmenšila. Naopak cítil s ní

hlubokou soustrast. Než umínil si, že až se Meluzína vrátí, nedá na sobě znát, co viděl. Když se Meluzína vrátila z věže, řekla manželovi: „Nedodržel jsi daný slib a tím jsi učinil konec našemu štěstí. Nekonečným žalem musím vykoupit tu trochu štěstí, kterou jsem s tebou prožila. Nerada odcházím. Není však v mé moci u tebe zůstat.“ Pak uchopila svoje dítě a ohromný vítr, který se náhle zvedl, vynesl ji oknem do povětří.

Teprve nyní uvědomil si rytíř dosah svého nepředloženého činu. Litoval toho trpce. Meluzína se však již s dítětem k němu nevrátila.

Za bouřlivých nocí, když studený vítr skučí ve skulinách, říkají lidé, že Meluzína pláče a prosí o nějaký dar pro svoje dítě. Také se říká, že zpívá svému dítěti ukolébavku. Vyhazuje se jí oknem ven hrst mouky nebo krupice.

Podnes se ukazuje v losinském zámku světnice, jejímž oknem Meluzína vyletěla. Uvnitř jsou starobylé, ohromné skříně. Podlaha je zhotovena z hrubých desek, strop je trámový, větrem zčernalý. Okna jsou nezasklená, ba ani okenních ráků nemají. Meluzína se prý vracívá a již mnohokrát vyrazila do zahrady celá okna. Je to velice chmurná světnice. Voda, která pod okny bublá, zvyšuje smutný dojem.

LÉČIVÁ VODA

(Pohádkový lísteček č. 10 z Velkých Losin; M. Zapletal: Pověsti šumperska. Šumperk: Kulturní zařízení města Šumperk, 1968.)

Jednomu sedlákovi onemocněl prašivinou kůň. Kdysi pěkné zvíře nebylo k ničemu, ba hrozilo nebezpečí, že nakazí ostatní dobytek. Sedlák proto vyvedl koně do lesa a nechal ho tam vlkům na pospas.

Nemocný kůň přišel k jakémusi močálu, do jehož bahna tak rychle zapadl, že až třetího dne se mu podařilo dostat se zase na pevnější půdu. Po celou dobu nejedl, jen pil a házel sebou v bahně. A přece, jaká divná změna se s ním stala! Vředy a prašivina zmizely. Koník byl prostě zdravý. Napásl se a vrátil se ke svému hospodáři. Ten nechtěl ani svým očím věřit. Kroutil hlavou a přemýšlel, zkoumal, až na to přišel: jednou našel v lese bažinu, v níž byly ještě zřetelné stopy.

Sedlák nemeškal a pověděl to sousedům. Toť se ví, že novina se záhy roznesla po širém kraji. Lidé přicházeli, zkoušeli vodu a léčili jí všechny svoje neduhy.

Léčivý účinek losinských sirných pramenů chvál již roku 1576 medik Tomáš Jordán z Kluže. Také Jan Ámos Komenský zaznamenal na své mapě Moravy z roku 1622 Velké Losiny jako lázeňské místo. Žerotínové, kterým Velké Losiny patřily, věnovali jim velkou péči...

Fotografie historických památek použitých k vytvoření projektu

Zámek

Foto č. 1 Zámecký rybník se zámekem

Foto č. 2 Arkády na nádvoří zámku

Foto č. 3 Osmiboká věž, do které chodila každý desátý den Meluzína skrývat své tajemství

Foto č. 4 Fasáda se sgrafity

Lázně

Foto č. 5 Nádvoří pavilonu Eliška

Foto č. 6 Jeden z dětských pavilonů - Chaloupka

Foto č. 7 Altánek, ve kterém se skrývá pitný pramen Karel

Ruční papírna

Foto č. 8 Hlavní papírenská budova

Foto č. 9 Muzeum papíru

Fotografie dětí z mateřské školy Veverka, které se účastnily projektu

Foto č. 1 Některé z dětí, které se účastnily projektu

Foto č. 2 Děti a čarodějka Berta

Foto č. 3 Děti vyrábí maketu zámku z lepenkových krabiček...

Foto č. 4 ...polepují krabičky barevným papírem...

Foto č. 5 ...dokreslují okna.

Foto č. 6 Hotový zámek

Foto č. 7 Skládání puzzle zámku

Foto č. 8 Děti jsou zabrané do práce

Foto č. 9 Chlapci se svým zámekem z kostek

Foto č. 10 Děti velmi zaujaly knihy, tentokrát o erbech.

Foto č. 11 Divadlo na motivy pověsti o Meluzíně

Foto č. 12 Hra na honěnou – vítr a draci

Foto č. 13 Malba na téma „Lázně“

Foto č. 14 Divadlo na téma „Léčivá voda“

Foto č. 15 „Lázně na jaře“

Foto č. 16 Obecnstvo divadelního představení

Foto č. 17 Divadelní představení

Foto č. 18 Hmatová krabice – děti hledají stejné předměty

Foto č. 19 Hmatová krabice - tentokrát děti hledají stejné druhy papíru

Foto č. 20 Pokusy s přefiltrováním vody přes různé druhy papíru

Foto č. 21 Čí papír vodu přefiltroval nejlépe?